

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Zákon č. 7/2009 Sb. a rychlost soudního řízení

Plzeň 2014

Helena Pilíková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Zákon č. 7/2009 Sb. a rychlost soudního řízení

Zpracovala: Helena Pilíková

Vedoucí práce: JUDr. Blanka Kapitánová , KOP

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Plzeň 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma: Zákon č. 7/2009 Sb. a rychlost soudního řízení zpracovala samostatně pod vedením JUDr. Blanky Kapitánové, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, 20. března 2014

vlastnoruční podpis autorky

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Blance Kapitánové za odborné vedení diplomové práce, tak jako za její cenné rady a připomínky, které přispěly vypracování této diplomové práce.

V neposlední radě bych chtěla říci velké díky mé milované dceři Nele, která se narodila v posledním ročníku mého studia a mému muži, který stál celou tu dobu při mně.

Obsah:

Úvod.....	7
2. Efektivita soudního řízení v historii právní úpravy.....	11
2.1. Doručování.....	11
2.1.1. Vývoj právní úpravy doručování v českém civilním procesu od účinnosti zákona č. 99/1963 Sb. , občanský soudní řád a následně po roce 1989.....	11
2.1.2. Úprava doručování po novelizaci zákonem 7/2009 Sb.....	14
2.2. Koncentrace řízení	14
2.2.1. Zásada koncentrace řízení v civilním soudním řízení v období Rakousko-Uherska a v období československého státu do roku 1951.....	15
2.2.2. Zásada koncentrace řízení v civilním soudním řízení v období let 1950-1989.....	16
2.2.3. Základní východiska současné právní úpravy zakotvené po roce 1989.....	17
2.2.4. Koncentrace řízení po novelizaci zákonem 7/2009 Sb.....	17
2.3. Rychlost řízení.....	17
2.3.1. Rychlost řízení před novelou	17
2.3.2. Rychlost řízení po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.	19
3. Doručování	20
3.1. O právních následcích doručování v civilním procesu	20
3.2. Systém doručování před novelizací zákonem č. 7/2009 Sb.	21
3.3. Systém doručování po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.	22
3.3.1 Doručování při jednání či jiném úkonu soudu.....	28
3.3.2 Doručování prostřednictvím datové sítě do datové schránky..	29
3.3.2.1. Datová schránka.....	30
3.3.2.1.1. Typy datových schránek.....	32
3.3.2.1.2. Zřízení, zpřístupnění, zneprístupnění a zrušení datové schránky	34
3.3.2.1.3. Konverze a ověřovací doložka	37
3.3.2.2. Hybridní pošta	40
3.3.3 Doručování na jinou adresu nebo na elektronickou adresu	43
3.3.4 Doručování prostřednictvím doručujícího orgánu nebo účastníkem řízení či jeho zástupcem.....	43
3.4. Porovnání stavu pro a proti nového systému doručování v praxi.....	47
4. Koncentrace řízení a příprava jednání.....	49
4.1. O koncentraci řízení a jejích právních následcích.....	49
4.2. Koncentrace řízení před novelizací zákonem č. 7/2009 Sb.....	50
4.3. Nový institut přípravného jednání po novelizaci zákonem č.7/2009 Sb.	52
4.4. Nová úprava koncentrace řízení po novelizaci zákonem č.7/2009 Sb.	54
4.5. Porovnání stavu pro a proti koncentrace provedené zákonem č.7/2009 Sb.	55

5. Zahraniční úprava doručování v zemích EU	57
5.1. Právní úprava doručování na Slovensku.....	57
5.2. Právní úprava doručování v Německu.....	58
6. Zahraniční úprava zásady koncentrace řízení v zahraničních procesních předpisech v zemích EU	59
6.1. Zásada koncentrace řízení ve slovenském civilním procesu	59
6.2. Zásada koncentrace řízení v Anglii a Walesu.....	61
Závěr	63
Resumé.....	65
Literatura a použité zdroje.....	66

1. Úvod

Práce justice, rychlost jednání a omezené možnosti vykonávacího řízení se staly v očích veřejnosti vždy terčem kritiky a to do jisté míry oprávněné. Právě z těchto důvodů se poslední novela občanského soudního řízení podle zákona č. 7/2009 Sb. zaměřila na odstranění průtahů při projednávání jednotlivých sporů a v poslední řadě k jejímu zrychlení. K tomu se váže tedy zjednodušení doručování, koncentrace řízení a také postupná elektronizace justice. Vycházelo se také z Programového prohlášení vlády ze dne 17. ledna 2007, podle kterého se vláda zaměřuje hlavně na problematiku justice. Těchto změn se týká zjednodušení procesních předpisů, odbřemenění soudců a zamezení průtahů v soudním řízení.

Jako priorita byla určena opatření vedoucí k rychlejšímu a hlavně kvalitnějšímu rozhodování soudů. K tomu pak zejména z hlediska soudního procesu napomáhá co největší zjednodušení těchto předpisů, ovšem je nutno vycházet hlavně z praxe soudů. Mezi tyto základní oblasti patří nejen nová úprava při doručování, ale také zjednodušení systému protokolace, což je určitě jedna ze zásad efektivní obrany proti průtahům v řízení. Z tohoto důvodu musí docházet zároveň k omezení rozsahu odůvodnění rozhodnutí a posílení postavení notáře jako soudního komisaře v řízeních o dědictví, aby tak byly odstraněny nedostatky plynoucí z poznatků z praxe.

Pokud se hodnotí úprava systému doručování, tak to bylo a je nejzávažnějším problémem současné české justice. Týká se to hlavně soudů prvního a druhého stupně, které se s tímto problémem zatěžují nejvíce. Do novely občanského soudního řádu byla úprava příliš složitá a způsobovala tak právní nejistotu. Do přijetí novely občanského soudního řádu vlastně neexistovala odpovědnost účastníka za existenci adresy pro doručování, chránící jeho vlastní zájmy. Dokonce i v těch případech, kdy se doručovalo na adresu zjištěnou v informačním systému centrální evidence obyvatel, z které bylo patrné, kde má občan trvalé bydliště, lze se přít o její neúčinnost.

Poslední novelou občanského soudního řádu byly zařazeny mezi způsoby doručování také doručení prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Novela sice neobsahovala úpravu doručování tímto způsobem, ale odkázala na zákon o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů. V tomto ohledu lze říci, že mimo občanského soudního řádu to má dopad i na správní řízení. Zároveň je nutno upozornit, že tímto způsobem dostaly datové schránky prioritu před jiným elektronickým doručováním. Mělo dojít také ke zjednodušení systému protokolace a to používáním zvukového či zvukově obrazového záznamu o jednání v občanském soudním řízení, který se neměl následně přepisovat. Bohužel až do současné doby vzhledem k finanční náročnosti tohoto projektu na tento způsob nedošlo. Instalace těchto zařízení nešlo ani vyčíslit. Zásadní pak byla problematika archivační doby nosičů CD nebo DVD. Argumentace speciálního zachycení průběhu soudního řízení z ohledem na dokonalost a průkaznost, stejně jako soustředění soudce na celý průběh soudního jednání, aniž se musí formulovat průběh jednání zapisovatelce, nemělo rozhodující vliv převažující nad finančními náklady. Zůstalo tedy na úvaze soudu, zda postupovat jako před novelou.

Přípravné jednání – tento institut byl zaveden z toho důvodu, aby bylo možné při jediném jednání věc skutečně rozhodnout. Jestliže není znám okruh právně významných skutečností, které budou mezi účastníky sporné a jestliže nebudou označeny důkazy potřebné k prokázání tvrzení účastníků, tak soud toto jednání nesmí nařídít. Povinnost tvrzení je až na výjimky koncentrována do skončení přípravného jednání, nebo do uplynutí soudem stanovené lhůty. Následky poté nesou účastníci, projevující pasivitu. Z tohoto důvodu je následně na účastnících, kteří se nedostaví, řádně se neomluví, například sankce zastavení řízení nebo fikce uznání žalobou uplatněného nároku pro nečinnost žalovaného. K uznání dochází z toho důvodu, že přípravné jednání je obdobou kvalifikované výzvy a nedostavení se k přípravnému jednání je stejné jako, když se účastník nevyjádří.

Povinnost tvrzení a povinnost důkazní je ve sporném řízení věcí účastníků řízení. Z tohoto důvodu ve sporném řízení soud již nepátrá po důkazech. Toto právo je zachováno, ale omezuje se pouze na situace, kdyby soud pro formální nedostatek

důkazního návrhu účastníka nemohl provést důkaz potřebný ke zjištění sporné právně významné skutečnosti vyplývající ze spisového materiálu.

Hlavní myšlenou novelizace občanského soudního řádu byla efektivní obrana proti průtahům v řízení. Jak by ovšem tato obrana měla vypadat, v čem by měla spočívat a jak jí dosáhnout nebylo a není nikde uvedeno. Podle důvodové zprávy k zákonu č. 7/2009 Sb., občanskému soudnímu řádu byl také vyčíslen předpokládaný finanční a hospodářský dosah na státní rozpočet. Zde bylo konstatováno, že využíváním doručování písemností prostřednictvím veřejné datové sítě do datových schránek dochází ke snížení finančních nákladů za doručování soudních písemností. Náklady sice vyčíslit přesně nešly, ale v roce 2005 se pohybovaly ve výši 296 925 Kč, v roce 2006 ve výši 323 257 Kč a v roce 2007 se jednalo zhruba o částku kolem 300 000 Kč.¹ Tyto výdaje soudů za poštovné tvoří zhruba 90 % z celkových nákladů poštovného v resortu.

Primárním cílem této diplomové práce tedy je zaměření se na konkrétní změny v koncentraci řízení a v doručování. Sekundárně se pak pokusím analyzovat rychlost novely a její případnou efektivitu. A v neposlední řadě bych ráda dostala svého úkolu tím, že bych zhodnotila právní úpravu daného tématu formou zamyšlení se nad tím, do jaké míry zákon č. 7/2009 Sb. zrychlil soudní řízení a pokud ho zrychlil, tak jakým způsobem toto zrychlení učinilo soudní domáhání se práv účinnějším.

Diplomová práce na téma „Zákon č. 7/2009 Sb. a rychlost soudního řízení“ je zpracována popisnou a komparativní metodou. První část se bude týkat efektivity soudního řízení v historii právní úpravy. Zde zmíním především historii doručování a koncentrace řízení a část práce bude věnována i rychlosti soudního řízení před novelou a po ní. Jaká byla průměrná rychlost soudního řízení a co představovalo hlavní zdržení.

¹ Tento fakt vyplývá z DZ k zákonu č. 7/2009 Sb.

Druhá část této práce bude zaměřena na doručování. Zde se budu podrobněji zabývat právními následky doručování v civilním procesu, systémem doručování před novelou a po novele a porovnávat stav předtím a následný, který přinesla nová úprava doručování v praxi.

Třetí část práce bude věnována koncentraci řízení a přípravnému jednání. Zde bude cílem mé práce porovnat předchozí úpravu s novelizovanou úpravou a nastínit pro a proti koncentrace řízení zavedené zákonem č. 7/2009 Sb..

V poslední části této práce bude zmíněna zahraniční právní úprava doručování na Slovensku a v Německu a v následně pak úprava zásady koncentrace řízení v zahraničních procesních předpisech Slovenska a Anglie a Walesu.

2. Efektivita soudního řízení v historii právní úpravy

2.1. Doručování

Doručování v civilním soudním řízení je řazeno mezi procesní úkony soudu. Aby byl naplněn účel soudního řízení, kterým je spravedlivé rozhodnutí o žalobcem či navrhovatelem uplatněném nároku, je tedy zcela nezbytné, aby byly potřebné dokumenty doručeny příslušnému adresátovi. Ať je adresátem účastník řízení, osoba zúčastněná nebo jím je dožádaný soud.

Zatímco z hlediska hmotného práva stačí, aby se adresát s návrhem seznámil, z hlediska procesního s ohledem na důsledky, které účinné doručení vyvolává, je pro tento procesní úkon soudu stanoven přesný a neměnný soubor pravidel tak, aby byla nalezena rovnováha, což do jisté míry v uplynulých letech činilo našim zákonodárcům potíže. Právě z tohoto důvodu se doručování stalo jednou z nejčastěji novelizovaných částí občanského soudního řádu a to nejen po roce 1989.

2.1.1 Vývoj právní úpravy doručování v českém civilním procesu od účinnosti zákona č. 99/1963 Sb. , občanský soudní řád a následně po roce 1989

Občanský soudní řád ve svém původním znění vycházel zpočátku z jednoduché úpravy doručování. Ustanovením § 45 o.s.ř. ve znění, které platilo přibližně do konce roku 1991 stanovovalo jako základní doručovací orgán poštu. Dle okolností případu mohl soud doručovat také sám nebo prostřednictvím místního národního výboru nebo orgánu Veřejné bezpečnosti a ve zvláštních situacích také prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti. Adresátovi bylo doručováno do jeho bytu, na pracoviště nebo kamkoliv jinam, kde mohl být zastižen. Doručování se rozlišovalo na doručování do vlastních rukou a obyčejné.

Písemnost, která nebyla doručována do vlastních rukou, bylo možné předat, nebyl-li adresát zastižen, osobě bydlící v tomtéž domě nebo pracující na témže

pracovišti, byla-li ochotná písemnost převzít. Nebyl-li adresát zastižen, ale v místě doručování se zdržoval, nebo písemnost nepřevzala jiná osoba, byla písemnost uložena na poště nebo u místního národního výboru a adresát byl vyzván k vyzvednutí. Za den doručení byl považován den uložení písemnosti.²

Občanský soudní řád upravoval jednak doručování adresátům jakožto fyzickým osobám, ale i doručování písemností státním orgánům a organizacím, za něž přijímali písemnost osoby oprávněné. S ohledem na shora uvedené lze shrnout principy doručování tak, že právní úprava tak byla založena na dvou typech písemností a to na písemnosti doručované do vlastních rukou a písemnosti obyčejné. O fikci doručení šlo pak v případě uložení předmětné písemnosti a její nevyzvednutí adresátem. Podmínkou fikce byla ta skutečnost, že se adresát v místě doručování zdržuje, avšak postup jakým se mohl proti nastalé fikci bránit, pokud se na místě pro doručování nezdržoval dále upraveno nebylo.

První větší novelizace občanského soudního řádu, která byla přijatá po roce 1989, čímž byl zákon č. 519/1991 Sb., který nabyl účinnosti 1.1.1992, do právní úpravy doručování výrazněji nezasáhl. Účelem této novelizace bylo spíše odstranění jistých projevů socialistického zákonodárství v tehdy ještě československém civilně procesním právu. V právní úpravě doručování tak šlo převážně o záměnu v oblasti terminologie, kdy instituty jako jsou místní národní výbor, veřejná bezpečnost byly nahrazeny orgánem obce, policejním orgánem či v dnešní době používané právnické osoby z původního označení organizace. Zde je ještě třeba zmínit, že další adresou pro doručování se tak stalo místo podnikání.

Další novelizací, která přinesla výraznější změny v doručování po roce 1989 byla novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 30/2000 Sb., který nabyl účinnosti k 1.1.2001. Tato novela vycházela zejména z negativních zkušeností v podobě doručování písemností prostřednictvím pošty, které bylo v řadě případů nespolehlivé a také velmi zdlouhavé. Zde nastávala velká prodleva ohledně informovanosti účastníků řízení o tom, že rozhodnutí bylo doručeno, nabylo právní

² Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 9-10

moci a bylo vykonatelné, protože pošta předávala doklady o doručení v nepřiměřeně dlouhých intervalech. Zákonodárce tak při tvorbě nové úpravy doručování v roce 2000 vycházel z principu, že doručování jednotlivým subjektům má své odlišnosti, a proto musí být upraveno zvlášť.³ Jako doručující orgány byly vedle pošty na stejnou úroveň postaveni soudní doručovatelé, orgány justiční stráže a Policie ČR. Právní úprava pak byla rozdělena na doručování fyzickým osobám, právnickým osobám, státním orgánům, státu, advokátům, notářům, obcím a vyšším územně samosprávným celkům.

V případě doručování fyzickým osobám, které nebyly zastiženy v místě, kam bylo doručováno, byla písemnost uložena a třetí den, popř. u zásilek do vlastních rukou desátý den, od uložení nastávala fikce doručení, jež byla založena na vyvratitelné domněnce, že se adresát v místě doručování zdržoval. Právní úprava obsažená v novelizaci provedené zákonem č. 30/2000 Sb., reagovala také na častý problém praxe, kdy se právnická osoba nezdržovala na adrese svého sídla a soudu nebyla známa jiná adresa, kam je možné právnické osobě doručovat. Podle nového znění § 47 o.s.ř., pak byla v takovémto případě písemnost doručována fyzické osobě, o níž bylo soudu dle obsahu spisu známo, že byla oprávněna jednat za příslušnou právnickou osobu. Pokud nebylo možné písemnost doručit ani tímto způsobem, pokusil se soud znovu doručit na adresu sídla uvedenou v obchodním rejstříku nebo jiném rejstříku, a byl-li i tento pokus neúspěšný, byla zásilka doručena v den, kdy se nedoručená zásilka vrátila zpět k soudu.⁴

Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 555/2004 Sb., kterým se mění původní občanský soudní řád z roku 1963 přinesla další novou úpravu v oblasti doručování. Zde se jednalo zejména o doručování prostřednictvím doručení písemnosti při soudním jednání či jiném úkonu soudu, nebo mohla být následně doručena prostřednictvím veřejné datové sítě, ovšem zde bylo třeba, aby o tento způsob doručení adresát požádal a uvedl zde akreditovaného poskytovatele

³ Viz. Důvodová zpráva k novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb.

⁴ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 12

certifikovaných služeb.⁵ U tohoto druhu pak muselo být potvrzeno přijetí do tří dnů od přijetí této zprávy, které bylo opatřeno zaručeným elektronickým podpisem. Doručujícími orgány byly převážně provozovatelé poštovních služeb, soudní doručovatelé, exekutoři, orgány justiční stráže, orgány Policie ČR, orgány Vězeňské služby, zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, územní vojenské správy, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti. I zde byly upraveny podmínky, za jakých okolností bylo adresátům doručováno a jakým způsobem. I zde bylo doručováno do vlastních rukou adresáta a na doručování obyčejné.

2.1.2 Úprava doručování po novelizaci zákonem 7/2009 Sb.

Všechny popsané pokusy zákonodárců o nalezení spolehlivé právní úpravy doručování v civilním soudním řízení se v praxi projeví jako neúspěšné. Hlavním a zásadním problémem, který viděla česká justice se ukázalo to, že adresát nebyl odpovědný za místo, kam mu bylo doručováno. V lednu 2007 pak vydala vláda České republiky programové prohlášení, kde si dávala za hlavní cíle změnu úpravy v oblasti justice, kde by došlo ke změně právní úpravy, která by zabránila dalším průtahům v řízení. Výsledkem bylo sestavení poměrně rozsáhlé novelizace občanského soudního řádu, jež byla pro svůj rozsah označena jako souhrnná a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem 7/2009 Sb. ze dne 8.1.2009 a účinnosti nabyla k 1.7.2009. Tato novela pak přinesla zcela novou koncepci doručování v občanském soudním řízení vycházející především z odpovědnosti adresáta a místo, kam je mu doručováno a stále se rozvíjející elektronizaci justice.

2.2. Koncentrace řízení

Aby člověk pochopil problematiku koncentrace je nutné se v první řadě ohlédnout na historicko-právní souvislosti, události a právní úpravu, která té současné předcházela. Jen tehdy je každý z nás schopen ji nejen pochopit, ale i kriticky posoudit, zhodnotit a na základě těchto poznatků navrhnout řešení. Právo každého

⁵ Poskytovatelem byla Česká pošta a.s.

státu odpovídá vždy více či méně politicko-spoločenské situaci té dané doby, ve které bylo tvořeno a ve které se následně dále vyvíjelo.

2.2.1 Zásada koncentrace řízení v civilním soudním řízení v období Rakousko - Uherska a v období československého státu do roku 1951

Na konci 19. století byla problematika koncentrace řízení upravena zákonem č. 113/1895 Sb., o soudním řízení v občanských rozepřích právních⁶, jehož hlavním tvůrcem byl Franz Klein. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1.1.1898 a na základě recepčního zákona č.11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, byl převzat do českého právního řádu.⁷ Vzhledem k tomu, že se jednalo o velmi kvalitní právní úpravu, která byla považována za legendu pro svoji dokonalost⁸, nevznikla tak potřeba přijetí nového, jiného civilního procesního řádu a tak byl civilní řád soudní zachován v prakticky nezměněné podobě až do prosince 1950.

Určitou obdobou dnešní přípravy jednání byl dle civilního řádu soudního institut tzv. prvního roku (§ 230 c.ř.s., § 239 c.ř.s., § 440 c.ř.s.) . Ještě před jeho nařízením měl soud povinnost zkoumat náležitosti žaloby, stejně jako procesní podmínky. První rok pak sloužil k vyjasnění si dalších procesních otázek mezi soudem a účastníky řízení, popřípadě i k ukončení daného řízení ve formě smíru či rozsudku pro zmeškání, uznání žalovaného nebo vzdání žalobce.⁹ Ke zjištění stanoviska žalovaného sloužila výzva k odpovědi, kterou v dnešní úpravě můžeme přirovnat ke kvalifikované výzvě dle § 114 občanského soudního řádu. V tzv. ústním přelíčení byla použita zásada arbitrárního pořádku, kde strany sporu mohly uvádět nové skutečnosti a důkazy až do konce ústního jednání. K zamezení úmyslného protahování řízení ze strany účastníků sloužila možnost soudce prohlásit takový návrh (na návrh i bez návrhu) za nepřipustný, pokud nové skutečnosti a důkazy nebyly dříve předneseny zřejmě v úmyslu, aby se řízení protáhlo, a pokud by jejich

⁶ Neboli civilní řád soudní dále c.ř.s.

⁷ Stejně tak i dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení, jakožto i systém veřejné správy

⁸ Toto přirovnání použil ve svém článku Prof. František Zoulík, CSc. – Zoulík, F.:*K vývoji a perspektivám českého civilního procesu*, Právní fórum, 2009, ročník 6, číslo 1, str. 1

⁹ Hamuláková, K. : *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*, Praha: Leges, 2010, str. 31-32

případně připuštění značně zdrželo rozhodnutí v daném sporu. V dnešní úpravě lze tento způsob přirovnat k soudcovské koncentraci řízení. V dřívější úpravě byla na soudce kladena mnohem větší odpovědnost za vedení sporu, než je tomu dnes. Soudce rozhodující podle dnešní právní úpravy je tak pouze v postavení „dozoru“, formálních procesních předpisů, bez dalšího většího vlivu na průběh konkrétního řízení.

2.2.2. Zásada koncentrace řízení v civilním soudním řízení v období let 1950 až 1989

Přijetí zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví a zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, znamenal značný zásah do právní úpravy civilního procesu a soudnictví. Jedním z hlavních účelů zákona o zlidovění soudnictví bylo zjednodušení soudnictví a jeho přiblížení občanům. Důsledkem toho docházelo k povýšení laiků, tzv. soudců z lidu, nad profesionální soudce, zejména díky početní převaze těchto soudců z lidu nad profesionálními soudci v rámci senátního rozhodování. Na zákon o zlidovění soudnictví zanedlouho navázal zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, který byl účinný od 1.1. 1951. Ten zapříčil to, že zásada koncentrační byla potlačena a do popředí se dostávala zásada materiální pravdy. Na tu pak navazovaly další zásady, které měly sloužit k její realizaci. Zásada vyšetřovací a zásada oficiality. Zásada koncentrační se tak z důvodu převahy těchto zásad neuplatňovala. Nový občanský soudní řád, tedy zákon č. 99/1963 Sb., nabyl účinnosti dne 1. 4. 1964, přičemž ideově vycházel z Ústavy z roku 1960. Navázal tak na předchozí dva procesní předpisy¹⁰, přičemž je přizpůsobil poměrům již dokončeného socialistického pojetí státu. Vůdčí zásadou se opět stala zásada materiální pravdy.¹¹ Zásady koncentrace řízení tak opět na nějakou dobu nebylo potřeba.

¹⁰ Z.č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád a z.č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

¹¹ Ta měla v té době ideologickou funkci, byla zakotvena v čl. 103, odst. 1, ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava československé socialistické republiky

2.2.3. Základní východiska současné právní úpravy zakotvené po roce 1989

Po roce 1989 se stala změna dosavadní koncepce civilního soudního řízení jednou z hlavních priorit našich zákonodárců. Vzhledem k tomu, že nebylo možné ihned přistoupit k rekodifikaci civilního práva procesního, tak byly nejpálčivější problémy řešeny pomocí celé řady dílčích novelizací. Mezi nejpřínosnější je řazena velká novela občanského soudního řádu, zákon č. 30/2000 Sb., a souhrnná novela občanského soudního řádu, taky zákon č. 7/2009 Sb.

2.2.4. Koncentrace řízení po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.

Základním cílem novely občanského soudního řádu v oblasti justice bylo především zjednodušení procesních předpisů, obřemenění soudců a hlavně zamezení průtahů v civilním soudním řízení. Oblasti ve kterých si tato novela dala za úkol něco změnit bylo v první řadě doručování, zjednodušení systému protokolace, efektivní ochrana proti průtahům v řízení, omezení rozsahu odůvodnění rozhodnutí soudů, posílení postavení notáře jako soudního komisaře v dědickém řízení a další odstranění nedostatků, které vyplývají z praxe.¹² Tento krok byl krokem zlomovým a krokem úplně jiným směrem. Právě tímto krokem kupředu se dosáhlo naplnění práva každého občana na spravedlivý proces.

2.3. Rychlost řízení

Projednat spor bez zbytečných průtahů a co nejrychleji prostřednictvím soudního řízení je právem každého z nás. Toto právo je legislativně zaručeno. Právo na spravedlivý proces by mělo být základním pilířem každé demokratické společnosti. Dále je především žádoucí, aby byla uplatňována zásada hospodárnosti, ve které je stanoveno, že věc by měla být projednána co nejrychleji, účinně a tak, aby

¹² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., občanský soudní řád

se zamezilo dalším zbytečným nákladům. Sice přesná definice průtahů řízení stanovena není, ale je možno tyto průtahy rozpoznat co do stylu řízení či jeho délky.

Za průtahy v řízení se tak považují jednak neodůvodnění prostoje účastníka v průběhu řízení, tak celkově přílišná délka řízení. Vzhledem k tomu, že každý spor je specifický, dochází tedy i k jiným nárokům soudu na čas potřebný k jeho vyřešení. U těchto sporů nejsou až na výjimky stanoveny lhůty pro vydání rozhodnutí. Existuje pouze obecně formulovaná povinnost rozhodovat co nejrychleji a v přiměřeném čase. Z tohoto důvodu se posuzuje o průtazích v řízení zcela individuálně.

Zda došlo k průtahům, lze posoudit podle kritérií, kterými jsou například složitost případu, přístup soudních orgánů k projednávané věci, chování stran sporu a v neposlední řadě jaký je význam sporu pro žalobce.

Rychlost řízení vždy byla a do současné doby je základním ukazatelem práce soudů. Je samozřejmostí, že se do jisté míry musí zohlednit jednotlivé druhy soudních sporů, když hlavně po roce 1990 přibylo zejména sporů restitučních. Tyto věci jsou nejen právně složité, ale také velice náročné na doručování, a to z toho důvodu, že část z těchto sporů je vedena jako věc s cizím prvkem. Mělo by se také přihlížet k tomu, jaká je personální obsazenost soudů. Protože není možno upřednostňovat kvantitu rozhodování před kvalitou vydaných rozhodnutí.

2.3.1. Rychlost řízení před novelou

Podle právní úpravy v občanském soudním řízení existovaly různé délky lhůt pro uložení písemnosti na poště, kdy tato lhůta trvala 15 dnů, od kterých se odvíjel moment, kdy bylo účinně doručeno, tzv. fikce doručení. V případě zásilek určených do vlastních rukou se jednalo o lhůtu trvající 10 dní. V případě ostatních zásilek byla lhůta pro doručení 3 denní. Proto se tak stávalo, že předmětná zásilka byla ještě pořád uložena na poště, ale soud již měl za to, že došlo k faktickému doručení. Z toho následně plynulo, že tak nastával právní účinek doručení nebo běh odvolací lhůty.

Podle statistik je pak možno zjistit, že například spory o vlastnictví trvají v průměru skoro dva roky. Často v nich účastníci využívají práva podat všechny možné řádné i mimořádné opravné prostředky. Pokud nevyjde ani to, často je namítána podjatost soudce. Dále již zmíněné restituční spory. Ty trvají i dále jak šest roků. U ostatních civilních sporů je pak průměrná doba řízení jeden rok.

2.3.2. Rychlost řízení po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.

Právní úprava platná po účinnosti novely občanského soudního řádu se snaží upravit nejasnosti plynoucí z předchozí úpravy a to tak, že doba k uložení zásilky či doručované písemnosti do vlastních rukou a doba, po které nastává fikce doručení s výjimkou náhradního doručení je tatáž. Pokud se ale jedná o písemnost doručovanou do vlastních rukou, ale s možností náhradního doručení, tato písemnost je pak doručena po uplynutí lhůty trvající 10 dnů. I zde pak zcela odpadá zásadní problém, když se písemnosti neukládají vůbec, ale doručují se přímo vhozením do poštovní schránky. Nemělo by se tak stávat, že si adresát přijde předmětnou zásilku vyzvednout a písemnost v ní uložená se stala doručenu fikcí před tímto vyzvednutím. Tímto krokem tak odpadá zdržení soudních sporů a následné rušení právních mocí, které byly vyznačeny podle fikce doručení právě z toho důvodu, že docházelo k běhu zákonných lhůt.

Zrychlením v oblasti soudního řízení tak podle novely občanského soudního řádu dochází hlavně u doručování právnickým osobám, kterým je doručováno prostřednictvím veřejné datové sítě do datových schránek. Díky tomuto způsobu doručení se tak došlo nejen k výrazné úspoře času, ale i jistých finančních nákladů.

Do jisté míry je ukazatelem hlavního zdržení zejména to, že účastníci sami přispívají k tomu, že řízení trvá delší dobu, než by bylo ve skutečnosti třeba. Dále je potřeba se zmínit, že počet neskončených věcí je čím dál tím více ovlivněn například z důvodu prohlášení konkursu na majetek některého z účastníků řízem. Je sice možno v některých případech postupovat na straně žalobce se správcem konkursní nebo insolvenční podstaty, ale ne vždy. Pokud je pak prohlášen konkurs na majetek na straně žalovaného, potom se věc ze zákona přerušuje a to i na několik let.

3. Doručování

Změny provedené novelou občanského soudního řádu nebyly jen kosmetickou retuší předchozí úpravy, ale souhrnná novela občanského soudního řádu byla v době svého uvedení na světlo světa mezníkem a jistě i krokem kupředu. Minimálně krokem, jehož směrem se kráčelo několik následujících let.

3.1. O právních následcích doručování v civilním procesu

Cílem bylo v první řadě zefektivnit justici tím, že se zamezí vzniku průtahů v českém soudním řízení a to především v oblasti doručování. Do právní úpravy tak byla zavedena jistá pravidla, která upravovala způsoby doručování a určovala za jakých podmínek lze adresátovi písemnost zaslat a kdy byla následně pro potřeby soudu daná písemnost považována za doručenu. Stejným dnem, kdy nabyla účinnosti souhrnná novela občanského soudního řádu pak nabyl účinnosti i zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů¹³ jímž se zřídil a uvedl do provozu státem garantovaný systém datových schránek. Vedle toho pak pro účely doručování v datové podobě vznikla nově úprava konverze písemností, čili převodu z listinné do datové formy a naopak, s právními účinky ověřené kopie originálu. Co je ale dalším faktem je i to, že souhrnnou novelu doprovází v závěsu novely správního řádu a daňového řádu, které v určitých aspektech sjednocují doručovací postupy s občanským soudním řádem.

Níže uvedené postupy se týkají všech doručovacích orgánů, to znamená nejenom provozovatele poštovních služeb¹⁴, ale i soudních doručovatelů, orgánů justiční stráže a soudních exekutorů. Tyto postupy se vztahují na subjekty, doručující podle občanského soudního řádu v rámci jiného než civilního řízení. To znamená, že co se týká exekutorů v exekučním řízení zde odkazují na § 52, zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, dále například Policie ČR a státní zastupitelství – zde se to týká § 63, odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád ve znění pozdějších předpisů. U Ústavního soudu dle § 63 zákona č. 182/1993 Sb., o

¹³ též někdy označovaný jako *e-government act* nebo zákon o datových schránkách

¹⁴ České pošty s.p.

Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Dále je možno odkázat na soudní řád správní zákon č. 150/2002 Sb., a v neposlední řadě také zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů. Tyto postupy se týkají například také notářů v dědickém řízení, tedy všech subjektů, kteří jednájí a doručují jménem soudu.

V souhrnné novele se tak redukuje formalistické překrucování právní úpravy doručování, která byla do občanského soudního řádu včlenila tzv. velkou novelou č. 30/2000 Sb. a posílena ještě zákonem č. 555/2004 Sb. Tato právní úprava byla trvale zdrojem obtíží při doručování a kritiky právní praxe.¹⁵

Mezi hlavní obsahové změny v právní úpravě doručování dle občanského soudního řádu od 1. července 2009 patřilo:

- doplnění 2 nových způsobů doručování¹⁶
- změna zákonného pořadí způsobů doručování¹⁷
- princip povinné doručovací adresy kompenzovaný rozšířením možností volby adres pro doručování ze strany účastníka
- sjednocení lhůt pro uložení a vznik fikce doručení¹⁸
- nový institut vhození do schránky
- omezení možnosti vyslovení neúčinnosti doručení kvalifikovaným důvodem
- větší harmonizace doručovacích postupů se správním a daňovým řádem

3.2. System doručování před novelizací zákonem č. 7/2009 Sb.

Dřívější znění občanského soudního řádu rozlišovalo vedle doručení při jednání ještě dvě další možnosti a to doručení prostřednictvím doručujícího orgánu nebo prostřednictvím veřejné datové sítě, což byl email. První možnost byla doposud

¹⁵ Jak to ostatně plyne z článků - např.; Svoboda, K.: *Co se změní při doručování písemností v civilním řízení*. Právní Fórum, 11/2007, str. 400; Winterová, A.: *Doručování soudních písemností jako jeden z problémů spravedlnosti*, Právní zpravodaj, 1/2005, str. 1; Smolík, P.: *Doručování v občanském soudním řízení po 1. lednu 2005*, Právní Fórum, 1/2005, str. 4; Smejkal V.: *Jednotný zákon o podávání a doručování?*, Právní rádce 10/2007, str. 4 ; Smejkal V.: *Doručování v českém právním řádu*, Justiční praxe 10/2002, str. 572

¹⁶ prostřednictvím datové schránky a účastníka řízení nebo jeho zástupce

¹⁷ prioritně do datové schránky

¹⁸ na jednotných 10 dnů

prioritní. Druhá možnost byla významně limitována faktem, že úspěšnost elektronického doručení prostřednictvím e-mailu závisela na ochotě adresáta doručení potvrdit, jinak bylo neúčinné (§ 45f odst. 2, 3 OSŘ ve znění od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2009). Souhrnná novela pak ve své podstatě doplnila dosavadní způsoby o doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky a doručování účastníkem řízení nebo jeho zástupcem. Tímto krokem se ale měnilo i pořadí způsobů doručování. A jejím pořadím pak byl soud vázán.

Dříve se přehnaně rozlišovalo, jakému typu adresáta se doručuje, a od toho se pak odvíjel další postup. Škoda jen, že z právní úpravy nevyplýval žádný princip odpovědnosti adresáta za vlastní poštu a za dodržování podmínek pro účinné doručování ze strany státu. Zajímavé je, že v minulosti existoval právní základ pro povinnost udržovat aktuální adresu trvalého pobytu.¹⁹ Nicméně z neplnění této povinnosti si nikdo nic nedělal. Široké možnosti, jak zpětně napadnout účinnost náhradního doručení na adresu trvalého pobytu fyzické osoby či sídla právnické osoby a nutnost pátrání soudu po adrese, kde se adresát písemnosti skutečně zdržuje, nepřispívalo k efektivitě řízení a tím ani právní jistotě. Efektivita se tak zcela vytrácela.

3.3. Systém doručování po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o zcela nové postupy doručování, bylo žádoucí přistoupit ke zhotovení nových vzorů obálek, které by odpovídaly zákonné dikci. S touto změnou pak vznikla i nová instrukce Ministerstva spravedlnosti o vzorech obálek pro doručování.

V kontextu změny zákonného rámce doručování a z důvodu, že předchozí počet devíti druhů obálek se nejevil příliš efektivní, byl počet druhů obálek, které budou soudy rozesílat po 1. červenci 2009, zredukován na tři, a to pro:

¹⁹ Pro fyzické osoby stanovil tuto povinnost § 10 odst. 5 zákona č. 131/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), v platném znění: „*Změnu místa trvalého pobytu občan ohlásí ohlašovně v místě nového trvalého pobytu.*“

- doručování písemností do vlastních rukou neboli s možností náhradního doručení,
- doručování písemností do vlastních rukou s vyloučením vložení do schránky neboli bez možnosti náhradního doručení,
- a doručování jiných písemností

Pokud jde o vzory používaných obálek a doručenek, nejsou upraveny zákonem, ale pouze interními předpisy. Pro soudy je takovým předpisem instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 27. 5. 2009, č.j. 58/2009-OD-Org, která upravuje vzory obálek pro doručování písemností v občanském soudním řízení, vzory a výzvy a sdělení pro vyvěšení na úřední desce soudu a potvrzení o přijetí. Tato instrukce zrušila a nahradila předchozí platnou instrukci ze dne 29. prosince 2004, č. j. 691/2004-ODS-Org.

Je několik možností doručování soudním písemností prostřednictvím klasických obálek, když se jedná vždy o obálku se zeleným pruhem. Nová právní úprava generuje pouze tři základní typy listinného doručování odpovídající třem úpravám nových obálek se zeleným pruhem, namísto předchozích devíti druhů obálek třech barev. Obálka se zeleným pruhem typ I se tak používá pro doručování do vlastních rukou, typ II pro doručování do vlastních rukou s vyloučením vložení do schránky a typ III pro doručování jiných písemností. Výjimku tvoří pouze doručování podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu a zákona č. 150/2002 Sb., správního řádu, kdy jsou využívány obálky výhradně s modrým pruhem.

Pokud se tedy jedná o doručování do vlastních rukou s možností náhradního doručování, potom se jedná o typ obálky s označením I. a doručují se v nich písemnosti, které stanoví zákon, tedy rozsudek nebo žaloba, nebo v ostatních případech pokud to nařídí soud. Na zadní straně této obálky soud vyplňuje tzv. výzvu o poučení, které slouží k tomu, aby adresát si tuto písemnost mohl následně vyzvednout přímo u soudu. Co se týče doručování těchto obálek, tak pokud je adresát zastížen, tak se postupuje standardním způsobem – tedy podpisem adresáta a dnem doručení. Pokud adresát zastížen není, tak doručující orgán zanechá v místě, kam

bylo adresátu doručováno výzvu k vyzvednutí písemnosti. Pokud není možno adresátu doručit do poštovní schránky, zanechává se výzva na jiném vhodném místě a doručovaná písemnost se uloží u doručujícího orgánu. Může nastat také ta situace, že adresát zastižen nebyl a výzvu není nikde zanechat, potom nastává situace, že písemnost je vrácena soudu.

Dostáváme se do druhé fáze, tedy uložení písemnosti. Tento postup nastává poté, když doručující orgán²⁰ předmětnou písemnost vrátí. Tuto písemnost je třeba vyvěsit na úřední desku soudu. Vyvěšení písemnosti i její sejmutí z úřední desky se vkládá do soudního spisu.²¹

Další alternativou doručování prostřednictvím obálky se zeleným pruhem je typ obálky s označením II. Těmito obálkami se označují písemnosti, u nichž to stanovuje zákon např. u platebního rozkazu, kterým se doručuje žalovanému.²² Modifikace, tj. možnost soudu zvolit zvláštní způsob označením čtverečku, buď výhradně jen adresátovi a nebo neukládat.

Další způsob doručování je doručování prostřednictvím obálky označené III., kdy se písemnost neukládá u doručujícího orgánu. Zde je buď adresát zastižen a písemnost je mu doručena, nově se však nemůže doručit jiné vhodné osobě, jako je např. rodinný příslušník, soused nebo kolega v případě doručování do zaměstnání. Pokud není adresát zastižen a písemnost lze vhodit do schránky, potom vhozením do poštovní schránky nastává doručení písemnosti. V případě neexistence domovní schránky je doručujícím orgánem vrácena zásilka a v místě adresy se zanechává písemné oznámení o neuložení a vrácení písemnosti soudu. Tato písemnost se dále pak vyvěšuje na úřední desku soudu .

Podle těchto uvedených postupů musí doručovat i soudní doručovatel, exekutor nebo justiční stráž.

²⁰V našem případě. Česká pošta s.p.

²¹ Tento postup upravuje vnitřní kancelářský řád a občanský soudní řád

²² Podle § 173, odst. 1, občanského soudního řádu, dále § 114b a § 114c, ve znění pozdějších předpisů

V příkladu přímého porovnání pak doručování před novelou a po novele:

Doručování do vlastních rukou s možností náhradního doručení dle předchozí právní úpravy (do 30.6.2009) :

Doručující orgán buď adresáta zastihne a nebo nezastihne. Pokud je adresát zastižen, písemnost je doručena. Pokud doručující orgán adresáta nezastihne, má dvě možnosti. Buď zanechá výzvu a nebo ji nezanechá. Pokud doručující orgán zanechá výzvu běží zde 15ti denní lhůta pro uložení. V tomto případě se předmětná písemnost buď dále vyzvedne a nebo nevyzvedne. Pokud se písemnost adresátem vyzvedne, je písemnost doručena. Pokud nikoliv, tak nastává fikce doručení. Pokud nebyla zanechána doručující orgánem výzva, tak není písemnost doručena.

Doručování do vlastních rukou s možností náhradního doručení dle současné právní úpravy (od 1. 7. 2009) :

Doručující orgán buď adresáta zastihne a nebo nezastihne. Pokud je adresát zastižen, má se za to, že je písemnost doručena. Pokud adresát zastižen není, tak se buď zanechává výzva nebo pokud nebyla možnost výzvu zanechat, protože nebylo kde, tak je písemnost vrácena soudu a předmětná výzva je pak vyvěšena na úřední desce soudu. Tím běží 10 ti denní lhůta uložení. Pokud adresát během této lhůty písemnost vyzvedne, má se za to, že je písemnost doručena. Pokud písemnost vyzvednuta není, postupuje se dále tak, že se písemnost vhodí do schránky a pokud ani to nelze, vrací se soudu, kde se následně vyvěšuje sdělení na úřední desce. Tím nastává fikce doručení.

Doručování jiných písemností dle předchozí právní úpravy (do 30. 6. 2009):

Doručující orgán buď adresáta zastihne a nebo nezastihne. Pokud je adresát zastižen, má se za to, že je písemnost doručena. Pokud adresát zastižen není, lze písemnost doručit jiné vhodné osobě, která adresáta zná a souhlasí s tím, že mu předmětnou

písemnost odevzdá. Pak se má za to, že je písemnost řádně doručena. Dále, pokud je adresátovi předána výzva, běží 3 denní lhůta pro uložení písemnosti. Pokud si v této lhůtě adresát písemnost vyzvedne, má se za to, že je písemnost doručena. Pokud si písemnost nevyzvedne, nastává fikce doručení. Pokud nastane případ, že výzva nebyla zanechána, má se za to, že písemnost nebyla doručena.

Doručování jiných písemností dle současné právní úpravy (od 1. 7. 2009) :

Doručující orgán buď adresáta zastihne a nebo nezastihne. Pokud je adresát zastižen, má se za to, že je písemnost doručena. Pokud adresát zastižen není nastávají dvě možnosti. Buď je písemnost vhozena do schránky, přičemž doručující orgán na písemnosti vyznačí datum vhození. Pokud písemnost nelze vhodit do schránky, písemnost se vrací soudu a zanechává se zde oznámení, pokud to je možné. V dalším kroku pak je písemnost vyvěšena na úřední desce soudu. Zde pak doručení nastává v desátý den po jejím vyvěšení na úřední desce soudu.

Zcela nový systém doručování tak přinesla do českého právního řádu v první řadě tato souhrnná novela, i když doručování i nadále zůstává jedním z největších problémů české justice. Soudům neusnadňuje práci především efektivita této úpravy a následná spolehlivost doručovacích orgánů při následném doručování. Jedním z problémů se jeví především neodpovědnost účastníka za existenci adresy pro doručování, čím často dochází například ke kolizi adresátových vlastních zájmů.

Dříve totiž bylo jedním z úkolů soudu zjistit, kde se účastník řízení zdržuje fakticky, přičemž požadované informace mohl zjistit i součinnostním dotazem na některý z úřadů, jako jsou například úřady práce, okresní správy sociálního zabezpečení či policejního orgánu a pokud se i zde nepodařilo zjistit, kde se účastník řízení zdržuje, byl mu z moci úředním ustanoven opatrovník. Z vlastní zkušenosti vím, že na stovku těchto součinnostních dotazů se v kladném případě vrátí asi tak desetina odpovědí, na základě kterých se dá o účastníkovi zjistit toliko informací, aby mu bylo následně možno nějakým způsobem doručit. Spíše se ale nezjistí nic.

Nové způsoby doručování jsou tak především založeny na systému, kdy adresou pro doručování může být buď adresa datové schránky, přičemž zde je doručováno prostřednictvím veřejné datové sítě, nebo adresa, kterou účastník řízení sdělil soudu či jiná evidovaná adresa, která byla uvedena účastníkem řízení a to z toho důvodu, že nechce nebo nemůže zásilky soudu přebírat právě v místě trvalého bydliště. Poslední možností pak je zaslání písemnosti na adresu vedenou v centrální evidenci obyvatel. Tato možnost se použije, pokud nebyla účastníkem zvolena ani jedna z možností.

Adresy pro doručování ve zvláštních případech jako jsou například doručování státu, advokátům či osobám ve výkonu trestu odnětí svobody jsou stanoveny taktéž.

Zákon č. 7/2009 Sb. , kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů uvádí v § 45 následující způsoby doručování :

- Odst. 1 Písemnost doručuje soud při jednání nebo jiném soudním úkonu
- Odst. 2 Nedošlo-li k doručení písemnosti podle odstavce 1, doručí ji soud prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky²³. Není-li možné doručit písemnost prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky, soud ji doručí na žádost adresáta na jinou adresu nebo na elektronickou adresu
- Odst. 3 Není-li možné doručit písemnost podle odstavce 2, předseda senátu nařídí doručit ji prostřednictvím
 - a) doručujícího orgánu, nebo
 - b) účastníka řízení či jeho zástupce.²⁴

²³ Tento způsob upravuje zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů.

²⁴ § 45 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Schématicky lze doručování rozvrhnout asi takto:

způsob doručování

1. při jednání nebo jiném soudním úkonu
není-li tento způsob možný, pak
2. do datové schránky
není-li ani tento způsob možný, pak
3. na jinou adresu,
nebo elektronickou adresu
není-li možné doručit v první třech případech, pak
4. prostřednictvím doručujícího orgánu
nebo účastníka řízení či jeho zástupce

adresa pro doručování

- kdekoliv se podaří adresáta zastihnout
- datová schránka
- sdělená domovní adresa
nebo e-mailová adresa

3.3.1. Doručování při jednání či jiném výkonu soudu

Doručováním při jednání či jiném soudním výkonu je myšleno, že soud může doručit požadovanou písemnost i při jiném soudním řízení tak, že se nemusí omezovat pouze na doručení při řízení, kterého se doručovaná písemnost týká.²⁵ Jedná se o nejrychlejší a nejlevnější způsob doručování. Také je třeba podotknout, že tímto způsobem doručování je zefektivněna práce soudní kanceláře. Bohužel se tak děje pouze v ojedinělých případech. Je nutno tak počítat s tím, že pokud soudce vyhotovuje rozhodnutí mezi jednáním, tak není možno nařizovat projednávané věci na malé časové úseky.

Soudní judikaturou byl pak například řešen případ, kdy byla účastníku předána písemnost při nahlížení do spisu. I když je nahlížení do spisu procesním úkonem účastníka a obecně jej tak není možné podřadit pod ustanovení § 45, odst. 1, občanského soudního řádu, které hovoří pouze o procesních úkonech soudu, není zde doručení písemnosti při nahlížení do spisu vyloučeno.²⁶ I při tomto způsobu doručení pak musí být dodrženy zákonem stanovené postupy a musí být náležitě vyplněno potvrzení o doručení.

²⁵ Tzn. Že například obžalovanému, který se vyhýbá doručení lze doručit například u rozvodového řízení – jiného úkonu soudu

²⁶ Ten fakt plyne z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č.j. 5 Cmo 180/1998 ze dne 23.4.1998, [cit. 14.3.2014]., zdroj ASPI

Je-li pak písemnost doručována při úkonu, o kterém se pořizuje protokol, zaznamenává se doručení písemnosti v protokolu. V protokolu se kromě náležitostí, které musí obsahovat dle ustanovení § 40 odst. 6, občanského soudního řádu²⁷ uvede, jaká písemnost byla doručována a protokol podepíše ten, kdo provedl doručení a příjemce písemnosti. S ohledem na posílení elektronizace justice, kterou souhrnná novela občanského soudního řádu přinesla, však nebude písemné pořizování protokolu o úkonech soudu tak časté, jak tomu bylo za předcházející právní úpravy. Dle nové právní úpravy se o úkonech, při nichž soud jedná s účastníky provádí dokazování nebo vyhlašuje rozhodnutí, pořizuje zvukový nebo zvukově obrazový záznam. Protokol se sepisuje není-li možné pořizování záznamu nebo stanoví-li tak zákon, popřípadě rozhodne-li tak soud. Protokol musí být obligatorně sepsán o úkonu, pokud:

- a) byl uzavřen smír,
- b) byla uzavřena dohoda o výchově a výživě nezletilého dítěte,
- c) byla uzavřena dohoda o styku s nezletilým dítětem,
- d) byla uzavřena dohoda o vypořádání dědictví,
- e) byla uzavřena dohoda o přenechání předluženého dědictví k úhradě dluhů, nebo
- f) došlo k uznání nároku podle § 153a, odst. 1, občanského soudního řádu.

Pokud byla písemnost doručována při úkonu, o kterém se protokol nepořizuje, musí být doručení písemnosti potvrzeno na doručence. S ohledem na povahu doručování při jednání nebo jiném úkonu soudu zde není možné uložení písemnost a náhradní doručení fikcí, proto musí být písemnosti na doručence potvrzeno podpisem příjemce písemnosti.²⁸

3.3.2. Doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky

Vedle doručování při jednání nebo jiném úkonu soudu bude do budoucna prioritním způsobem doručování převážně doručování prostřednictvím veřejné datové

²⁷ Označení projednávané věci, přítomných osob, vyličení průběhu dokazování, obsah přednesů, poučení, výroky rozhodnutí, či vyjádření o tom, zda se odvolávají proti vyhlášenému rozhodnutí

²⁸ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 21 - 22

sítě do datové schránky. Pomineme-li tedy vcelku nesporné doručování „z ruky do ruky“ při jednání nebo jiném soudním úkonu, stává se doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky primárním způsobem doručování v justici, resp. celé veřejné správě.

Jedním důvodů použití tohoto způsobu doručování tak je jednak menší nákladovost, ale i větší efektivita doručení. Celkově se tak do budoucna počítá s tím, že doručování bude zcela převedeno do elektronické podoby. Tento způsob je pak upraven zvláštním právním předpisem, čímž je zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Na základě zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů je povinnost zřízení a následné užívání datových schránek pro právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, pro právnické osoby zřízené zákonem, organizační složky podniku zahraniční právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, dále pro advokáty, daňové poradce, notáře, soudní exekutory, daňové poradce a v neposlední řadě pro insolvenční správce.

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů tak zavádí jednotný informační systém datových schránek. Tento informační systém pak využívají orgány veřejné moci k doručování písemností adresátům, kteří mají zpřístupněnou datovou schránku. O zřízení datové schránky může ministerstvo vnitra požádat i kterákoli fyzická osoba a té pak bude prioritně doručováno do datové schránky.

3.3.2.1. Datová schránka

Datová schránka je elektronické úložiště, které je určeno k doručování orgány veřejné moci, provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci a dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.²⁹ Funkčnost datových schránek zajišťuje informační systém datových schránek, kde najdeme

²⁹ PARLAMENT, Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, č. 300/2008 Sb. § 2 / odst.1

informace o datových schránkách a jejich uživatelích. Správcem tohoto informačního systému je Ministerstvo vnitra, které podle zákona určuje účel a prostředky pro zpracování informací. Zároveň zřizuje a spravuje jednotlivé datové schránky a odpovídá za celý systém. Naproti tomu provozovatelem datových schránek, který vykonává některé informační činnosti, které souvisí se systémem datových schránek, je držitel poštovní licence. V našem případě tedy Česká pošta, s. p.. datové schránky tak smí využívat pouze vlastník alespoň jedné této schránky.

Datové schránky jsou zřizovány z určitých důvodů s určitým cílem. Schránky používáme především ze čtyř důvodů:

- 1) Provádění elektronických úkonů vůči orgánům veřejné moci, kde jsou upraveny způsoby, podle kterých lze podat podání. Toto podání zahrnuje úkon, který směřuje vůči orgánu veřejné moci. Podání lze učinit písemně, ústně nebo elektronicky s elektronickým podpisem. Podání, které je učiněno přes datovou schránku právnické nebo fyzické osoby musí být podáno pouze na jméno držitele datové schránky. Dokument, který byl zaslán orgánu veřejné moci, se považuje za doručený v momentě, kdy je daný dokument doručen do datové schránky příslušného orgánu.
- 2) Doručování orgány veřejné moci, pomocí datových schránek musí být sepsáno ve formě elektronického dokumentu, který musí být opatřen uznávaným elektronickým podpisem. V zákoně o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů jsou sepsány nejen podmínky pro doručování a zároveň případy, ve kterých nelze doručovat dokumenty pomocí datových schránek.
- 3) Vzájemná komunikace mezi orgány veřejné moci, která umožňuje orgánům veřejné moci činit elektronické úkony a posílat dokumenty nejrůznější povahy mezi sebou navzájem. V tomto bodě představují datové schránky nejvýznamnější způsob komunikace.
- 4) Dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob mezi těmito osobami, jinak nazývaná jako privátní komunikace. Tento způsob zasílání dokumentů není zatím výrazně využíván především z důvodu nutnosti zaslání potvrzení od adresáta dokumentu a zaplacení finanční částky za jakékoliv odeslání

dokumentu pomocí datové schránky. Dokument je doručen v momentě kdy adresát dokumentu odešle potvrzení odesílateli dokumentu o jeho převzetí. Toto potvrzení není zpoplatněno.

3.3.2.1.1 Zřízení, zpřístupnění, zneprístupnění a zrušení datové schránky

Datové schránky se zřizují pomocí dvou způsobů:

- 1) ze zákona
- 2) na žádost.

1) Orgánům veřejné moci, právníkům osobám zřízeným zákonem, právníkům osobám zapsaným v obchodním rejstříku (od 1.1.2014 veřejném rejstříku právníků a fyzických osob), organizačním složkám zahraničních právníků osob zapsaným v obchodním rejstříku a insolvenčním správčům byly datové schránky zřízeny ze zákona do 90 dnů od účinnosti zákona č. 300/ 2008 Sb. (tj. do 28. září 2009).³⁰ Nově jsou datové schránky, které jsou zřizované ze zákona pro subjekty, jenž vznikl po 1. červenci 2009, zřízeny ihned poté co Ministerstvo vnitra dostane informace o zapsání daného subjektu do zákonem stanovené evidence.

Ze zákona se zřizují datové schránky:

- a) orgánům veřejné moci,
- b) právníkům osobám zřízeným zákonem,
- c) právníkům osobám zapsaným v obchodním rejstříku,
- d) organizačním složkám podniků zahraničních právníků osob zapsaným v OR,
- e) insolvenčním správčům,
- f) advokátům

³⁰ BUDIŠ P. HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky fungování, doručování, bezpečnost, návody*. 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 121

g) daňovým poradcům.³¹

2) Na žádost jsou datové schránky zřizovány subjektům neuvedeným v prvním případě. To znamená fyzické osoby, většina podnikajících fyzických osob a část právnických osob (např. církve). Každá žádost se podává Ministerstvu vnitra a musí mít zákonem stanovené údaje. Každá žádost musí mít úředně ověřený podpis žadatele.

Žádost lze podat čtyřmi způsoby:

- a) osobně (na podatelně Ministerstva vnitra nebo na kontaktních místech veřejné správy),
- b) poštou,
- c) elektronickou poštou na adresu elektronické podatelny Ministerstva vnitra,
- d) prostřednictvím datové schránky.

Před zřízením datové schránky je nejprve provedena kontrola správnosti a úplnosti údajů. Až poté následuje zřízení datové schránky Ministerstvem vnitra do 3 pracovních dnů ode dne podání žádosti.

Zpřístupnění neboli umožnění vlastníkovvi datové schránky odesílat a přijímat datové zprávy. Ke zpřístupnění dochází prvním přihlášením oprávněné osoby nebo automaticky patnáctý den po obdržení přístupových údajů. Automatické zpřístupnění není omezeno víkendy ani svátky, to znamená, že i v případě kdy patnáctý den je státní svátek, sobota nebo neděle ke zpřístupnění vždy dojde.

Znepřístupnění neboli zamezení týkající se přijímání a odesílání zpráv. Ministerstvo vnitra zneprístupní datovou schránku fyzické osoby nebo podnikající fyzické osoby v zákonem stanovených případech vážících se k této osobě (úmrtí, prohlášení za mrtvého, zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, omezení osobní svobody z důvodu vzetí do vazby, výkonu trestu odnětí svobody, výkonu zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochrany zdraví lidu). Datová

³¹ BUDIŠ P, HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky fungování, doručování, bezpečnost, návody*. 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 121

schránka je zneprístupněna ke dni, kdy došlo k události, jež je důvodem zneprístupnění. Datová schránka podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby bude zneprístupněna ke dni výmazu této osoby ze zákonem stanovené evidence (např. obchodní rejstřík, živnostenský rejstřík). Datovou schránku právnické osoby zřízené zákonem a datovou schránku orgánu veřejné moci zneprístupní Ministerstvo vnitra dnem zrušení těchto subjektů (u notářů a soudních exekutorů ke dni zániku funkce).³² Subjekt, kterému byla datová schránka zřízena na základě žádosti, smí o zneprístupnění své datové schránky požádat i sám. Subjekty s datovou schránkou zřízenou ze zákona tuto možnost nemají.

Zrušení datové schránky musí vždy předcházet nejprve její zneprístupnění, ne každá zneprístupněná datová schránka však může být zrušena. Ministerstvo vnitra zruší datovou schránku fyzické osoby po uplynutí 3 let ode dne úmrtí fyzické osoby, datovou schránku podnikající fyzické osoby po uplynutí 3 let ode dne výmazu podnikající fyzické osoby ze zákonem stanovené evidence, datovou schránku právnické osoby po uplynutí 3 let ode dne zániku právnické osoby pokud nemá právního nástupce, a datovou schránku orgánu veřejné moci po uplynutí 3 let ode dne jeho zrušení.³³ Během těchto tří let není datová schránka přístupná, ale obsah v ní zachován je. Datovou schránku nelze zrušit na žádost vlastníka datové schránky i v případě dlouhodobého zneprístupnění.

3.3.2.1.2. Typy datové schránky

Datové schránky jsou rozlišovány dle subjektu, pro který byla daná datová schránka zřízena. Z toho vyplývá, že každý subjekt může mít zřízen pouze jednu datovou schránku. Zároveň však musíme vzít v úvahu, že jeden subjekt může mít více právních postavení.

³² BUDIŠ P. HŘEBÍKOVÁ I., *Datová schránka fungování, doručování, bezpečnost, návody*. 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 126

³³ BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky fungování, doručování, bezpečnost, návody*. 1. vyd., ANAG, 2010, str. 127

Datová schránka pro podnikající fyzické osoby je nepovinná a zřízena bezplatně na žádost po zapsání do zákona stanovené evidence do třech pracovních dnů ode dne podání žádosti. Každá podnikající fyzická osoba může mít jen jednu datovou schránku.

Každá náležitost musí obsahovat:

- a) jméno nebo jména, příjmení a jejich případné změny,
- b) rodné příjmení,
- c) den, měsíc a rok narození,
- d) místo a okres narození v případě narození v zahraničí i stát,
- e) státní občanství,
- f) identifikační číslo,
- g) místo podnikání nebo sídlo,
- h) úředně ověřený podpis podnikající fyzické osoby.³⁴

Žádost může být podána osobně, poštou, elektronickou poštou nebo na kontaktním místě Czech POINT. Po zřízení jsou zaslány vlastníkově datové schránky přístupové údaje, kterými si datovou schránku zpřístupní sám nebo po patnácti dnech dojde k automatickému zpřístupnění. Zrušení nastane po znepřístupnění a po uplynutí tří let ode dne vymazání podnikající fyzické osoby ze zákona stanovené evidence.

Zřízení datové schránky pro právnické osoby je povinné. Datové schránky jsou zřizovány po zapsání právnické osoby do zákona stanovené evidence. Ministerstvo vnitra zřídí bezplatně datovou schránku do tří pracovních dnů ode dne podání žádosti. Každá právnická osoba má nárok na zřízení jedné datové schránky.

Každá žádost musí obsahovat:

- a) název,

³⁴ http://www.datoveschranky.info/zivnostnik/#zrizeni_datove_schranky[cit. 14.3.2014].

- b) identifikační číslo, registrační číslo nebo evidenční číslo,
- c) adresu sídla,
- d) jméno nebo jména, příjmení, datum narození a adresa osoby oprávněné jednat jménem právnické osoby,
- e) úředně ověřený podpis osoby oprávněné jednat jménem právnické osoby.³⁵

Po zřízení vlastník datové schránky obdrží přístupové údaje, kterými umožní zpřístupnění datové schránky sám nebo po patnácti dnech dojde k automatickému zpřístupnění. V případě ztráty nebo odcizení přístupových údajů Ministerstvo vnitra tyto údaje zneplatní a vydá nové. Zrušení datové schránky nastává po znepřístupnění datové schránky a uplynutí tří let ode dne, kdy právnická osoba zanikla.

Zřízení datové schránky pro orgány veřejné moci je povinné. Ministerstvo vnitra je zřizuje bezplatně a ihned po vzniku daného orgánu. V případě soudních exekutorů, notářů, advokátů ihned poté co jsou zapsáni do zákona stanovené evidence. Orgán veřejné moci může pomocí žádosti požádat o zřízení další datové schránky, která by zajišťovala potřeby vnitřní organizaci orgánu veřejné moci.

Tyto žádosti musí obsahovat:

- a) název orgánu veřejné moci a název vnitřní organizační jednotky, pro kterou se daná datová schránka zřizuje,
- b) identifikační číslo,
- c) adresa,
- d) jméno nebo jména, příjmení, datum narození a adresa osoby, které mají být zaslány přístupové údaje.³⁶

Druhá datová schránka je zřízena do třech pracovních dnů ode dne podání žádosti. Po zaslání přístupových údajů si orgán veřejné moci aktivuje datovou schránku sám nebo dojde po patnácti dnech k automatickému zpřístupnění. Datová

³⁵ <http://www.datoveschranky.info/pravnicka-osoba/#zrizeni>[cit. 14.3.2014].

³⁶ <http://www.datoveschranky.info/organ-verejne-moci/#1>[cit. 14.3.2014].

schránka je zrušena po znepřístupnění uplynutí tří let ode dne zrušení daného orgánu veřejné moci.

3. 3.2.1.3. Konverze a ověřovací doložka

Konverzí se rozumí úplné převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru, ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky, nebo úplné převedení dokumentu obsaženého v datové zprávě do dokumentu v listinné podobě a ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky.³⁷ Dochází ke změně formy dokumentu, při které je zachována autentičnost mezi převáděným dokumentem a výsledným dokumentem. Konverze nám umožňuje širší využití výhod elektronické komunikace ve spojení se snahou zrovnoprávnit elektronické a listinné podoby dokumentů při komunikaci s úřady.

Konverze je prováděna dvěma způsoby a to na žádost nebo z moci úřední. S těmito způsoby jsou spojeny i dané subjekty, které mohou konverzi provést. Právní úpravu této problematiky najdeme v § 23 zákona č. 300/2008 Sb. V prvním případě smějí konverzi provádět notáři, krajské úřady, matriční úřady, obecní úřady, úřady městských částí nebo advokáti, kterým tato možnost byla udělena po novelizaci zákona o advokacii. V druhém případě smějí konverzi provádět orgány veřejné moci pro výkon své působnosti, kde toto oprávnění nelze přenést na jiný subjekt. V případě, že by orgán veřejné moci provedl konverzi mimo výkon své působnosti, daný dokument by nenabyl právních účinků ověřené kopie daného dokumentu.

Ověřovací doložka je velmi důležitou a nezbytnou součástí určité konverze. V této doložce najdeme informace, které jsou pro provedenou konverzi nezbytné. Právní úpravu náležitostí ověřovací doložky najdeme v § 25 zákona č. 300/2008 Sbírky. Ověřovací doložka je připojena k určité konverzi ihned poté, co je provedena

³⁷ PARLAMENT, Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, č. 300/2008 Sb. § 22/odst.1

kontrola, zdali se shoduje výstup se vstupem. Ověřovací doložka je vytvářena v systému Czech POINT a je ukládána do úložiště ověřovacích doložek. Každá doložka má své pořadové číslo, které umožňuje její zpětné dohledání v úložišti a následné zobrazení. Každá ověřovací doložka, která je připojena k určité konverzi zaručuje správnost dokumentu, kdy držitel dokumentu má jistotu, že vše proběhlo legitimně a on nedrží v ruce jen obyčejně vytištěný dokument.

Obsah ověřovací doložky je závislý na typu provedené konverze. V prvním případě dochází ke konverzi z elektronické podoby do listinné podoby a v druhém případě mluvíme o konverzi z listinné podoby do elektronické podoby. Ověřovací doložky tudíž mají svá specifika a odlišnosti.

1) ověřovací doložka konverze do dokumentu obsaženého v datové zprávě je součástí výstupu a obsahuje:

- a) název subjektu, který konverzi provedl,
- b) pořadové číslo, pod kterým je konverze vedena v evidenci provedených konverzí,
- c) údaj o ověření toho, že obsah výstupu odpovídá vstupu,
- d) údaj o tom z kolika listů se skládá vstup,
- e) údaj o tom, zda vstup obsahuje vodoznak, reliéfní tisk nebo embossing, suchou pečeť nebo reliéfní ražbu, opticky variabilní prvek nebo jiný zajišťovací prvek,
- f) datum vyhotovení ověřovací doložky,
- g) jméno, případně jména, a příjmení osoby, která konverzi provedla.³⁸

2) ověřovací doložka konverze do dokumentu v listinné podobě je součástí výstupu a obsahuje:

- a) název subjektu, který konverzi provedl,
- b) pořadové číslo, pod kterým je konverze vedena v evidenci provedených konverzí,
- c) údaj o ověření toho, že obsah výstupu odpovídá obsahu vstupu,
- d) údaj o tom, z kolika listů se skládá výstup,

³⁸ PARLAMENT, Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, č. 300/2008 Sb. § 25/ odst. 1

- e) datum vyhotovení ověřovací doložky,
- f) údaj o tom, zda byl vstup podepsán platným uznávaným elektronickým podpisem nebo označenou platnou uznávanou elektronickou značkou, číslo kvalifikovaného certifikátu, na němž je uznávaný elektronický podpis založen, nebo číslo kvalifikovaného systémového certifikátu, na němž je uznávaná elektronická značka založena, a obchodní firmy akreditovaného poskytovatele certifikovaných služeb, který kvalifikovaný certifikát nebo kvalifikovaný systémový certifikát vydal,
- g) datum a čas uvedené v kvalifikovaném časovém razítku, číslo kvalifikovaného časového razítka a obchodní firmy akreditovaného poskytovatele certifikovaných služeb, který kvalifikované časové razítko vydal, byl-li vstup kvalifikovaným časovým razítkem opatřen,
- h) otisk úředního razítka, jméno, popřípadě jména, příjmení a podpis osoby, která konverzi provedla.³⁹

V případě praktického využití datových schránek v justici praxe zavedena tak, že elektronická podatelna každého soudu je připravena přijímat i odesílat „z“ a „do“ datové schránky každé organizace resortu s frekvencí v řádu minut, 24 hodin denně, 7 dnů v týdnu. Jakmile tedy systém zjistí příchod nové datové zprávy do datové schránky, automaticky zahájí její stahování na příslušný soud či státní zastupitelství, kam jí dodá v řádu desítek minut.⁴⁰ Datovou zprávu, která byla doručena na elektronickou podatelnu konkrétního soudu pak následně pracovnice podatelny uloží do provozního informačního systému⁴¹ k jejímu následnému propojení se spisovou značkou příslušného soudu a současně obsah elektronického dokumentu vytiskne a předá jej na příslušné soudní oddělení pro potřeby soudu. Dalším účastníkům sporů tak je pak tato verze dokumentu rozesílána dle způsobu doručování buď jako elektronická verze uložená v provozním systému soudu, nebo listinná verze, nicméně u té se jedná o obyčejnou, tj. nekonvertovanou verzi dokumentu. Pravost dokumentu, je-li někým zpochybňována, se dále ověřuje v průběhu řízení. Pokud nastane případ,

³⁹ PARLAMENT, Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, č. 300/2008 Sb. § 25/ odst. 2

⁴⁰ Prodleva v tomto případě je pouze technologického rázu, než datová zpráva projde bezpečnostními systémy a než bude následně přenesena v rámci kapacity datových linek max. do 30ti minut

⁴¹ ISAS, ISVKS aj.

že účastník namítne pravost dokumentu, může daný soud pro účely jednání dokument zkonvertovat.

3.3. 2.2. Hybridní pošta

V souvislosti ke zrychlení postupu soudu, hospodárnosti a do jisté míry i k úspoře pracovních sil se od 1. 1. 2012 postupně přistoupilo na soudech v České republice k zahájení provozu aplikace centrálního elektronického platebního rozkazu označovaného jako „CEPR“. Tímto krokem tak Ministerstvo spravedlnosti informuje o novém způsobu vyhotovování a doručování listinné podoby stejnopisů rozhodnutí a jiných písemností soudu v elektronickém rozkazním řízení, který tato aplikace přinesla.

Provoz aplikace CEPR byl v první vlně zahájen na 5 vybraných pilotních soudech⁴², přičemž k dnešnímu dni je tato aplikace využívána všemi soudy.

CEPR je v české justici prvním využitím čistě elektronického vedení soudního spisu, který již nebude podporován spisem listinným, a současně využíváním součinnosti provozovatele poštovních služeb při vyhotovování listinné podoby soudní písemnosti. Aplikace CEPR má zrychlit vyřizování elektronických platebních rozkazů a odbřemenit soudy od časově náročné administrativní činnosti.⁴³

Vyhotovování písemností za součinnosti provozovatele poštovních služeb, tzv. hybridní pošta je právně zakotveno v § 48 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. „Doručuje-li se prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, stejnopisy rozhodnutí a jiné písemnosti soudu v listinné podobě mohou být vyhotovovány za součinnosti tohoto provozovatele; podrobnosti takového postupu stanoví prováděcí právní předpis.“. Tímto prováděcím právním předpisem je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím

⁴² Krajský soud v Plzni, Obvodní soud pro Prahu 9, Okresní soud v Hradci Králové, Okresní soud v Jablonci nad Nisou, Okresní soud v Ostravě

⁴³ zejména tisk, obálování a odesílání listinných písemností

řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění vyhlášky č. 438/2011 Sb., zejména § 21b, 25 a 28c .

Podle jednacího řádu budou soudy provozovateli poštovních služeb zasílat své písemnosti v elektronické podobě. Takováto písemnost bude muset kromě obecných náležitostí obsahovat specifický identifikátor⁴⁴ a vizualizovanou podobu uznávaného elektronického podpisu toho, kdo jí vyhotovil, nebo uznávané elektronické značky soudu. Provozovatel poštovních služeb převede písemnost soudu z elektronické podoby do podoby listinné⁴⁵, čímž dojde k vyhotovení listinného stejnopisu. Daný provozovatel na základě konkrétní poštovní smlouvy takový stejnopis písemnosti v listinné podobě následně doručí účastníkovi soudního řízení.

Hybridní pošta funguje zcela automaticky, nedochází tak k tomu, že by vytištěná písemnost byla ručně podepisována jakoukoli osobou či razítkována mechanickým razítkem soudu. Autenticitu písemnosti zajišťuje specifický identifikátor⁴⁶, který je obsažen v jejím záhlaví.

Při vyhotovování písemnosti hybridní poštou se postupuje tak, že :

1. Písemnost soudu vzniká pouze v elektronické podobě, obsahuje specifický identifikátor, je podepsána uznávaným elektronickým podpisem toho, kdo ji vyhotovil, nebo uznávanou elektronickou značkou soudu, a je opatřena časovým razítkem.

2. Soud vyhledá, zda adresát má datovou schránku. V případě, že ano, zasílá repliku originálu písemnosti do datové schránky. V případě, že ne, zasílá repliku originálu prostřednictvím elektronického rozhraní provozovateli hybridní pošty.

3. V rámci hybridní pošty je soudní písemnost automatizovaným způsobem vytištěna a vložena do předtištěné obálky s doručenkou. Potřebné údaje pro doručování jsou hybridní poště předány v elektronické podobě formou metadat.

4. Provozovatel poštovních služeb písemnost doručí adresátovi.

⁴⁴ pomocí něhož je na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti možno ověřit pravost dokumentu a získat repliku elektronického originálu

⁴⁵ autorizovaná konverze dle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, se neprovádí

⁴⁶ Jedná se o jistý druh kód

5. Podepsané doručky provozovatel poštovních služeb naskenuje a doručí soudu v elektronické podobě. Soud doručky v elektronické podobě automaticky založí do elektronického spisu. Doručky v listinné podobě provozovatel poštovních služeb doručuje danému soudu v dohodnutých intervalech. Soud listinné doručky následně založí do sběrného spisu, který je za tímto účelem zřízen.

6. Účastník po převzetí stejnopisu soudní písemnosti v listinné podobě má možnost ověřit pravost písemnosti, popř. získat repliku originálu písemnosti v elektronické formě, včetně elektronického podpisu a časového razítka pomocí speciální webové aplikace resortu justice. Pro ověření pravosti písemnosti nebo získání repliky elektronického originálu je nezbytné do aplikace zadat přidělený specifický identifikátor, spisovou značku a datum písemnosti.

7. Po nabytí právní moci konkrétního rozhodnutí soud tuto skutečnost vyznačí v originálu elektronické podoby rozhodnutí v elektronickém soudním spisu a účastník má možnost tento dokument získat na výše uvedené webové aplikaci pomocí původně přiděleného specifického identifikátoru, spisové značky a data rozhodnutí.

Listinný stejnopis písemnosti, např. elektronický platební rozkaz vyhotovený prostřednictvím hybridní pošty má tak zcela shodný právní význam a účinky jako listinné stejnopisy, které vyhotovuje soud bez součinnosti provozovatele poštovních služeb.

V konečné fázi je tak ve srovnání průměrných nákladů na jednu zásilku s využitím České pošty s.p. a Hybridní pošty a pokud se zahrne pouze poštovné a náklady na tisk a balení zásilky, tak vychází hybridní pošta lépe. Tudíž je efektivnější.

Dne 1. července 2009 tak vstoupily v účinnost dva zákony, které justici přinesly zásadní změnu v systému doručování soudních a úředních zásilek. Jde o zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění zákona č. 190/2009 Sb. a zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Informační systém datových schránek byl vytvořen v gesci ministerstva vnitra.

3.3.3. Doručování na jinou adresu nebo na elektronickou adresu

Pokud adresát nemá datovou schránku a nelze mu doručit při jednání nebo jiném soudním úkonu, doručuje se pak v první řadě na adresu pro doručování, kterou adresát sdělí soudu. Adresát tak může sdělit soudu jinou adresu nebo elektronickou adresu, na kterou mu má být doručováno. Na elektronickou adresu lze soudem doručovat, jestliže adresát soud o doručení písemnosti tímto způsobem požádal nebo s tímto způsobem výslovně souhlasil a to pouze v tom případě, že jeho elektronická adresa má akreditovaného poskytovatele certifikovaných služeb, který vydal kvalifikovaný certifikát a vede ho ve své evidenci, nebo pokud adresát předloží svůj platný kvalifikovaný certifikát.

Doručuje-li soud prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu, vyzve adresáta písemnosti současně s odesláním elektronické správy, aby soudu doručení potvrdil do tří dnů ode dne odeslání písemnosti datovou zprávou opatřenou zaručeným elektronickým podpisem. Jestliže se písemnost zasláná na elektronickou adresu soudu vrátí jako nedoručitelná nebo jestliže adresát do 3 dnů od odeslání písemnosti soudu její přijetí datovou zprávou se zaručeným elektronickým podpisem nepotvrdí, je takové doručení ze zákona neúčinné.

V případě doručování prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu, kterou soudu adresát sdělil, tak nemůže na rozdíl od doručování do datové schránky nebo prostřednictvím doručujícího orgánu nikdy nastat fikce doručení, a je-li doručení na tuto adresu neúčinné, musí se soud pokusit o doručení písemnosti jiným způsobem, který mu zákon umožňuje.⁴⁷

3.3.4. Doručování prostřednictvím doručujícího orgánu nebo účastníkem řízení či jeho zástupcem

V případě doručování prostřednictvím doručujícího orgánu, účastníkem řízení nebo jeho zástupcem, a v případě, kdy adresát písemnosti soudu žádnou doručovací

⁴⁷ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 39 - 40

adresu nesdělil, je adresou pro doručování adresa uvedená § 46b občanského soudního řádu:

1. U nepodnikající fyzické osoby se jedná o adresu evidovanou v informačním systému evidence obyvatel, tzn. adresa sdělená adresátem do evidenčního systému obyvatel. Tento způsob doručování je pak upraven v § 10b zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech.

2. U podnikající fyzické osoby ve věcech souvisejících s podnikatelskou činností pak adresa místa podnikání .

3. U právnické osoby pak adresa sídla, která je zapsaná v příslušném obchodním rejstříku.

Doručujícími orgány jsou:

- a) soudní doručovatelé,
- b) orgány justiční stráže,
- c) soudní exekutoři,
- d) provozovatelé poštovních služeb.

Provozovatel poštovních služeb je oprávněn písemnost doručovat jen za předpokladu, že mu na základě uzavřené poštovní smlouvy vznikne povinnost dodat zásilku obsahující písemnost způsobem, který je předepsán pro doručování písemnosti občanským soudním řádem.

Výběr konkrétního doručujícího orgánu je obecně ponechána na úvaze soudu. Zákon stanoví mimo výše uvedené i další doručující orgány, ty však mohou doručovat jen v případech zákonem výslovně stanovených.

Těmito dalšími doručujícími orgány jsou:

- a) Vězeňská služba České republiky – jde-li o doručování fyzickým osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě,
- b) zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy – jde-li o doručování fyzickým osobám umístěných v těchto zařízeních,

- c) ústav pro výkon zabezpečovací detence – jde-li o doručování fyzickým osobám umístěným v tomto zařízení,
- d) krajská vojenská velitelství – jde-li o doručování vojákům v činné službě a písemnost není možno doručit jinak,
- e) Ministerstvo vnitra – jde-li o doručování příslušníkům Policie České republiky a písemnost není možno doručit jinak,
- f) Ministerstvo spravedlnosti – jde-li o doručování fyzickým osobám požívajícím diplomatické výsady a imunity nebo osobám, které jsou v bytě toho, kdo požívá diplomatické výsady a imunity, a nebo osobám, jimž má být písemnost doručena v budově nebo v místnosti chráněné diplomatickou imunitou.⁴⁸

V případě doručování zástupci účastníka se smyslu ustanovení § 50b, občanského soudního řádu, je pak doručování písemností upraveno za použití institutu zastoupení. Zastoupení může vzniknout buď na základě plné noci, zastoupení na základě rozhodnutí soudu neboli opatrovníkem a zákonné zastoupení.

Zastoupení na základě plné moci. Zde zákon rozlišuje situaci, kdy je účastník zastoupen zástupcem, jemuž udělil procesní plnou moc a zástupcem, kterému udělil plnou moc pouze pro určité úkony. Jeli účastník zastoupen zástupcem s procesní plnou mocí, nařídí předseda senátu doručení písemnosti je tomuto zástupci, nestanoví-li zákon jinak. Pokud je písemnost doručena i účastníkovi řízení, nevyvolá toto doručení žádné procesní následky, např. běh lhůty pro podání odvolání se počítá od okamžiku doručení zástupci, nikoliv od okamžiku doručení účastníkovi. Pokud je písemnost doručena omylem pouze účastníkovi a tento přesto podal v zákonné lhůtě odvolání, stává se tím tato závada v doručení právně nevýznamnou.⁴⁹

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu. Zde se jedná o zastoupení opatrovníkem. Zde se písemnost doručuje pouze tomuto ustanovenému opatrovníkovi. Přestože to zákon v tomto ustanovení výslovně neuvádí, takový závěr podporuje ustanovení § 31 odst. 1, občanského soudního řádu, stanovující, že

⁴⁸ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 41

⁴⁹ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 53

ustanovený opatrovník má stejné postavení jako zástupce na základě procesní plné moci.⁵⁰ Soudní judikaturou pak byl řešen případ, kdy ženě s neznámým pobytem byl ustanoven opatrovník, který měl v první řadě hájit její zájmy. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti uvedla, že opatrovníkem jí byla ustanovena vyšší soudní úřednice téhož soudu, u kterého bylo proti stěžovatelce vedeno exekuční řízení. Zde však vzniklo pochybení z důvodu ustanovení opatrovníka, jímž byla vyšší soudní úřednice příslušného soudu, u níž nebyl dán předpoklad, že bude důsledně hájit její zájmy. Stěžovatelka se tak cítila krácena na svých právech tím, že jí nebyl opatrovník určen řádně.⁵¹

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu, podle § 30, občanského soudního řádu. Účastník, u něhož jsou splněny předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, může požádat o ustanovení zástupce, jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. Vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka, nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, kde je povinné zastoupení advokátem nebo notářem, ustanoví mu předseda senátu takového zástupce z řad advokátů. Zákon v tomto případě zastoupení výslovně neurčuje, komu mají být písemnosti doručovány, ale vzhledem k tomu, že dle § 31, občanského soudního řádu má zástupce ustanovený podle § 30, občanského soudního řádu, stejné postavení jako zástupce na základě procesní plné moci, bude pro tohoto zástupce pak platit v případě doručování stejná právní úprava jako pro zástupce na základě procesní plné moci.⁵²

Doručování písemností účastníkem řízení je opět způsob jak zefektivnit a zrychlit doručování. O tento způsob doručování musí účastník jednak výslovně požádat, a je dále na úvaze soudu, zdali mu tento způsob doručování bude umožněn či nikoliv. Účastník nebo jeho zástupce pak nemusí doručovat jen na adresu pro doručování, ale může písemnost doručit adresátu kdekoliv, kde jej zastihnou. Přijetí písemnosti je adresát písemnosti soudu potvrdit. Takovéto potvrzení pak musí obsahovat označení doručované písemnosti, den doručení a podpis adresáta. Toto

⁵⁰ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 53 - 54

⁵¹ Viz. nález Ústavního soudu ČR č.j. III. ÚS 3896/13 – 1 ze dne 30.1.2014, zdroj BECK – ONLINE – [cit. 14.3.2014].

⁵² Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 55

potvrzení pak slouží jako průkaz o doručení. Písemnost se má za doručenou dnem uvedeným v potvrzení o doručení . Odepřel-li adresát písemnost přijmout nebo nepodaří-li se písemnost účastníkovi ji adresátovi doručit, vrátí písemnost pak neprodleně soudu. Namísto neprodleného vrácení písemnosti soudu měl zákonodárce raději stanovit konkrétní objektivní lhůtu k jejímu vrácení.⁵³

3.4. Porovnání stavu pro a proti nového systému doručování v praxi

Pokud bych měla porovnat oba dva systémy a jejich přínos pro další praxi v oblasti doručování, tak zjednodušení a zrychlení bych spatřovala zejména v zavedení institutu datových schránek. I přes počáteční nesnáze a potíže, které tento typ doručování přinesl, spatřuji značnou efektivnost v oblasti doručování právnickým osobám, orgánům výkonné moci a v neposlední řadě hlavně advokátům. Celkem značnou mírou se tento způsob doručování dotkl i finanční úspory v oblasti justice, například v úspoře pracovních sil, materiálu a již zmiňovaných financí. Také se výrazným způsobem zkrátila úložní doba zásilek u poštovního doručovatele. Snad nejjednoduššího doručování, kterým je způsob doručování při jednání či jiném úkonu soudu je pro časovou náročnost při vytížení justičního aparátu využíváno poměrně málo.

Způsob doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datových schránek v minulosti nebyl. Snad částečně byla tato myšlenka odvozena z méně dokonalého a více napadnutelného doručování prostřednictvím emailové pošty. Vzhledem ke skutečným, že srovnání těchto dvou způsobů doručování nelze provést, z důvodu jejich přílišné odlišnosti, můžeme dnes s naprostou jistotou říci, že používání veřejné datové sítě znamenal převrat. Proč a z jakého důvodu spatřujeme tento fakt je, že se změna projevila především v rychlosti a zjednodušení v oblasti doručování. Možnosti vlastního tisku potvrzení o doručení přímo ze systému či jistou mírou samoobslužnosti a větší osamostatnění se soudů vůči poskytovateli poštovních služeb.

⁵³ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I., : *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, str. 68

Vhledem ke stále se rozšiřující elektronizaci justice je nutno zmínit i insolvenční rejstřík. Jako první je tato agenda v rámci České republiky vedena zároveň i elektronicky. V řadě případů se tak děje, že namísto doručování je doručovaný dokument uveřejněn na webových stránkách justice a není ji dále třeba více písemně doručovat. Škoda jen, že elektronizaci není důvěřováno více a tak se spis vede nejen elektronicky, ale i v listinné podobě. Zde se tak ztrácí jistá efektivita z hlediska hospodárnosti.

Již dlouho se v souvislosti se spuštěním úpravy doručování plánovala i tzv. hybridní pošta. Ta měla za úkol navázat na datové schránky a v jednoduchých řízeních měla odstranit listinný spis a částečně i práci soudní kanceláře tím, že pošta měla nejen doručovat, ale i kompletovat soudní dokumenty. Tato aplikace je v počátcích a přináší s sebou řadu problémů. Jediná takto doručující pošta je tak v Českých Budějovicích, což zásadním způsobem se komplikuje ve vracení zpátečních lístků a zpomaluje tak soudní řízení. Také účastníci řízení jsou poněkud zmateni a dochází tak k problémům při podávání opravných prostředků ve věci. Hybridní pošta tak přinesla do jisté úlevy pro soudy, ale zaměstnala poskytovatele poštovních služeb, čímž se požadované zrychlení nepřineslo žádaný efekt. Alespoň podle stavu v současné době.

4. Koncentrace řízení a příprava jednání

Zásada koncentrace řízení se v současné právní úpravě civilního soudního řízení projevuje ve všech sporných věcech. Zákonodárce však zvolil cestu negativního vymezení tak, že ke koncentraci řízení nedojde v nesporných řízeních, tedy řízeních uvedených v § 120 odst. 2 občanského soudního řádu.⁵⁴ V komentáři je pak pojem koncentrace řízení vymezen tak, že „koncentrace řízení ve své definici znamená, že pro splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní zákon vymezuje přesný úsek řízení.“⁵⁵

4.1. O koncentraci řízení a jejích právních následcích

Civilní proces tedy dělíme na řízení sporné a řízení nesporné, přičemž sporná řízení představují převážnou část agendy civilních soudů. V případě sporného řízení se uplatňuje zásada projednací, která má svůj odraz v povinnosti soudu zjistit a projednat skutkový stav pouze v rozsahu účastníky tvrzeném a řádně doloženém. Účastníci sporného řízení tak mají procesní odpovědnost za následný výsledek sporu. V zájmu účastníků tak je, aby spor byl co pokud možno nejrychleji ukončen pravomocným rozhodnutím.

Českým civilním soudům dlouhou dobu chyběl účinný nástroj, jak na účastníky, kteří se snažili svojí nepřiměřenou činností či naopak nečinností předmětný spor protahovat. Soudy se pak snažili přimět účastníky k procesní aktivitě, aby byla naplněna podmínka rychlosti řízení a aby bylo následně docíleno toho, že bude předmětná věc projednána bez zbytečných průtahů.

Dne 1. 1. 2001 pak nabyl účinnosti zákon č. 30/2000 Sb., kterým se měnil zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Tato

⁵⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád : komentář I, § 1 až 200za* . 1. vyd., Praha : C.H. Beck, 2009. str.. 838.

⁵⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv. *Občanský soudní řád : komentář I, § 1 až 200za*. 1. vyd. , Praha : C.H. Beck, 2009. str. 838.

novela, která byla mimo jiné označována jako tzv. velká novela, která přinesla do českého právního řádu nové koncentrační instituty, s cílem posílit odpovědnost účastníků za průběh řízení.

Prvním z cílů této novely pak bylo zavedení tzv. kvalifikované výzvy k písemnému vyjádření. Tento způsob pak spolu s klasickou výzvou k písemnému vyjádření, sloužil jako písemná příprava jednání. V praxi je využíván především institut kvalifikované výzvy k písemnému vyjádření, a to v první řadě kvůli možnosti uplatnění fikce uznání nároku. Pro urychlení celého řízení jsou tak účastníci ještě před začátkem jednání vyzváni ke smíru, eventuálně se splnění dalších procesních povinností.

V souvislosti s potřebou reagovat na jisté nedostatky tzv. velké novely pak bylo přistoupeno zákonodárcem k novelizaci občanského soudního řádu, jejíž cílem bylo zjednodušení procesních předpisů, odbřemenění soudců a zamezení průtahů v soudním řízení. Tato novelizace byla provedena zákonem č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dne 1. 7. 2009. Tato novela, označovaná jako souhrnná, pak přinesla celou řadu změn. Vedle nové úpravy doručování, změn v protokolaci, omezení odůvodnění rozhodnutí soudu, posílení notáře jako soudního komisaře v dědickém řízení, to dále pak především zavedení institutů majících za cíl odstranění průtahů v řízení.

4.2. Koncentrace řízení před novelizací zákonem č. 7/2009 Sb.

Obecná zásada rychlé ochrany práv je zohledněna jednak - v Listině základních práv a svobod a také m.j. i v občanském soudním řádu. V něm byla v určité formě obsažena dokonce již od jeho samotného přijetí, když později byla upřesněna v souvislosti s transformací procesního práva a zejména se zdůrazněním rozlišení sporného a nesporného řízení.

Ve shora zmiňovaném sporném řízení se uplatňuje zásada projednací. Fakticky to znamená, že soud v procesu zjišťuje a nadále projednává skutkový stav

pouze v rozsahu, který účastníci tvrdí a dokládají svými důkazy. Účastníci sporného řízení proto mají jednak povinnost tvrzení a jako další povinnost důkazní. Soud tak již nemusí zjišťovat skutečný stav věci co nejpřesněji, tak jak mu to ukládala předchozí právní úprava, což mělo hlavně za následek prodlužování řízení. Z tohoto důvodu pak procesní odpovědnost nese účastník řízení a do jisté míry tak odpovídá za výsledek řízení.

Soudní judikatura v tomto smyslu odkazuje na základní povinnost účastníka tvrdit a jeho povinnost tvrzené skutečnosti dokázat. Rozhodujícími skutečnostmi se rozumí údaje, které jsou zcela nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém podkladě se má soud rozhodnout.⁵⁶

V některých případech ovšem jeden z účastníků nemusí mít z nejrůznějších důvodů zájem na rychlém řešení sporu a snaží se spor často spíše prodlužovat. To je ale ostatně věc, která se dělá i před novelou občanského soudního řádu a toto není možné do jisté míry eliminovat legislativně a zároveň to je v rozporu s výše uvedeným požadavkem na rychlost řízení. Tento požadavek se mimo jiné konkrétně odráží v zákonném ustanovení, podle něhož by měla věc být rozhodnuta zpravidla při jediném jednání. A tím ve smyslu ustanovení občanského soudního řádu je třeba rozumět jednání, které bylo nařízeno, neboť soud učinil v rámci přípravy jednání všechny potřebné úkony a zároveň ve věci není podle zákona možné rozhodnout bez nařízení jednání.

Za těchto podmínek se předpokládá, že soud bude mít ještě před jednáním jasno, které skutečnosti jsou mezi účastníky sporné, a proto bude ohledně nich nutné provést dokazování. Z tohoto důvodu jsou ve sporném řízení účastníci vedeni ke splnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti několika instituty, které obecně slouží k přípravě jednání. Mezi ně patří prostá výzva k písemnému vyjádření ve věci a tzv. kvalifikovaná výzva k písemnému vyjádření.

⁵⁶ Viz. usnesení Nejvyššího soudu č.j. 21 Cdo 370/2002 ze dne 15.10.2002 – zdroj: Svoboda K., Přehled judikatury. *Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2009, str. 23 - 24

Podmínky, za nichž soud přistoupí ke kvalifikované výzvě jsou zákonem formulovány tak, že tento postup vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu. Povahou věci se rozumí skutková či právní obtížnost daného sporu, která si vyžaduje kvalifikovanou přípravu jednání. Okolnosti případu jsou vymezeny skutečnostmi doprovázejícími konkrétní spor bez ohledu na jeho složitost po stránce skutkové nebo právní. Ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání kvalifikované výzvy tak zbytečné. V ostatních případech pouze představuje-li žaloba zjevně bezdůvodné uplatňování práva, neodůvodňuje povaha věci ani okolnosti případu, aby soud přistoupil ke kvalifikované výzvě. Je však vždy na samotném posouzení řešitele, zda účastníky vyzvat či ne.

Procesní úprava následků nevyhovění kvalifikované výzvě, tedy fikce uznání a následující vydání rozsudku pro uznání a to bez slyšení žalovaného, nevyjádří-li se řádně k žalobě minimálně ve 30-ti denní lhůtě je ovšem na samé hranici ústavních záruk ochrany práv stran v civilním procesu. Zase druhé straně se zrychlí výrazně řízení a je na každém, kdo je žalovanou stranou, aby učinil všechny kroky k odvrácení neodůvodněného nároku ze strany žalobce.

4.3. Nový institut přípravného jednání po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.

Zákonodárcům se zjevně balancování na hraně zákonnosti líbí. Zřejmě proto v zájmu zefektivnění soudního řízení novelou zavádí nový institut přípravného jednání, stejně právě jako alternativu kvalifikované výzvy. Následky nedostavení se k přípravnému jednání ze strany účastníka jsou prakticky stejně fatální jako v případě kvalifikované výzvy. V daném případě se tedy žalovanému vyplatí, aby se čelem postavil danému problému a celou situaci se snažil řešit.

Podle novely pokud soud nemůže rozhodnout bez nařízení jednání, když nejsou splněny zákonné podmínky, kterými jsou, že lze rozhodnout pouze na základě listinných důkazů, účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali nebo s rozhodnutím bez nařízení souhlasí. Zároveň však prostá výzva k písemnému vyjádření ve věci by mohla být nebo je bez očekávaného výsledku. Dále třeba jednání

není připraveno tak, aby bylo možné rozhodnout hned napoprvé. Pak dává zákonodárce soudu na výběr, jak dále postupovat. Pokud soud nezvolí cestu kvalifikované výzvy, nařídí přípravné jednání, může nastat také případ, kdy by přípravné jednání bylo neúčelné.

Důležitost institutu přípravného jednání a snaha zákonodárce připravit soudu podmínky pro soudní jednání je zdůrazněna již v souvislosti s doručováním. Předvolání k přípravnému jednání se doručuje do vlastních rukou, přičemž náhradní doručení je vyloučeno.

Když se tedy dnes účastník nedostaví k prvnímu roku, může to být maximálně považováno za ztěžování postupu řízení a důvodem pro uložení pořádkové pokuty, anebo pro uložení povinnosti hradit náklady řízení způsobené protistraně. Pokud se ovšem účastníci v budoucnu nedostaví k přípravnému jednání, bude to pro ně mít důsledky daleko vážnější. Nedostaví-li se žalovaný, kterému byla doručena žaloba, ačkoli byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem a ani se včas a z důležitého důvodu neomluví, má se ve sporných věcech za to, že uznává nárok uplatněný proti němu žalobou, byl-li o tom žalovaný poučen. Toto poučení je v tomto případě nutné. To neplatí pouze tehdy, kdy jsou splněny podmínky pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby. Nedostaví-li se žalobce, ačkoli byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem a ani se včas a z důležitého důvodu neomluvil, soud řízení zastaví, byl-li o tom žalobce poučen.

V textu novely ale není výslovně uvedeno, jak postupovat, jestliže se nedostaví oba účastníci. Výkladem však zřejmě bude možné dovodit, že v takovém případě je tu dán důvod pro zastavení řízení a zároveň se neuplatní zákonná fikce uznání nároku žalovaným.

Rozdíl mezi platným tzv. prvním rokem a novým institutem přípravného jednání je tedy zejména v prostředcích, které soud používá a možných důsledcích pro účastníky. Jinak je obsah nového institutu přípravného jednání z velké části shodný s platným tzv. prvním rokem. V obou případech se soud pokouší o smír, účastníky

poučí, vyzývá je k doplnění tvrzení a důkazů a k plnění procesních povinností a při přípravném jednání zkoumá i zda jsou splněny podmínky řízení.

Tyto procesní povinnosti budou ovšem účastníci povinni splnit do skončení přípravného jednání nebo z důležitých důvodů v náhradní lhůtě poskytnuté soudem v maximální délce 30 dnů. Jestliže ani k poučení soudem uvedené procesní povinnosti nesplní, nebude až na stanovené výjimky ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání nebo po uplynutí náhradní lhůty přihlíženo. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům bude soud smět přihlídnout, jen půjde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků. Tyto musí nastat po přípravném jednání, nebo je účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností. Předseda senátu vyzve účastníka k doplnění vylíčení rozhodných skutečností, má-li za to, že věc lze posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru.

Úprava dalších přípravných institutů jako jsou klasická výzva a kvalifikovaná výzva zůstala novelou obsahově prakticky nedotčena. Doplněna byla pouze část o případném zákazu kolize kvalifikované výzvy s přípravným jednáním, pokud by došlo k tomu, že by kvalifikovanou výzvu nebylo možné vydat nebo doručit po přípravném jednání.

Z důvodu nového zavedení přípravného jednání se pak v souvislosti s novelou vypustila povinná 30 denní lhůta, která byla určena účastníkům řízení k přípravě na samotné soudní jednání jako je například lhůta pro zaslání předvolání k soudnímu jednání, ale i 10 denní lhůta, která byla v ostatních případech.

4.4. Nová úprava koncentrace řízení po novelizaci zákonem č. 7/2009 Sb.

Smyslem, na kterém byla postavena předchozí úprava koncentrace řízení spočívala v tom, že účastníci měli ve vytvořeném časovém prostoru splnit dvě

základní povinnosti. Povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Z hlediska věcného omezení se jednalo o zákonný výčet věcí, ve kterých byl uplatněn společenský zájem na rychlém, efektivnějším rozhodnutí. Časové omezení pak končilo převážně skončením prvního jednání. Tento způsob je pak označován jako zákonná koncentrace řízení. Dalším druhem koncentrace je koncentrace vhodná. Ta nastupuje ve všech ostatních sporných věcech. Je jednak vázána na rozhodnutí soudu, které je podmíněné návrhem účastníka řízení. Tento návrh je používán zejména v řízení, kdy účastník je nečinný.⁵⁷

Vzhledem k zavedení nového institutu přípravného jednání tak byla koncentrace vhodná zrušena z důvodu její neefektivity. Postavení zákonné koncentrace řízení pak byla posílena bez jakýchkoliv dalších omezení. Co se týká jejího časového omezení novela provedená zákonem č. 7/2009 Sb., občanského soudní řádu rozlišuje mezi věcmi, v nichž byla provedena příprava jednání a věcmi, kdy přípravné jednání provedeno nebylo.

V prvním případě byl rozhodným časovým okamžikem pro uplatnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, ten okamžik, kdy došlo ke skončení přípravného jednání nebo pokud došlo ke skončení z důvodu uplynutí náhradní lhůty. V druhém případě pak tento okamžik nastal buď skončením prvního jednání nebo uplynutí náhradní lhůty.

Pozdější možnost přihlídnutí ke skutečnostem a označeným důkazům zůstala a déle byla rozšířena na případy, kdy půjde např. o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků. Nebo skutečnosti či důkazy, které nastaly teprve po přípravném jednání nebo ty, jenž účastník nemohl bez své viny včas uvést. Jedná se i o skutečnosti nebo důkazy které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu, jestliže například předseda senátu vyzve účastníka k doplnění vyličení rozhodných skutečností, má-li za to, že věc lze posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru.

⁵⁷ např. nevyličil všechny rozhodující skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy

4.5. Porovnání stavu pro a proti koncentrace provedené zákonem č. 7/2009 Sb.

Novelou občanského soudního řádu se podstatným způsobem zasáhlo do procesu poznávání a dokazování v civilním řízení. V civilních sporech až do této novely docházelo k navození skutkového a důkazního stopstavu s výjimkou věcí uvedených v dosavadním ustanovení § 118b, občanského soudního řádu až vyhlášením prvostupňového rozsudku. Podstata koncentrace zůstává nadále zachována, ovšem od 1.7.2009 její účinky nastaly dříve a to již v souvislosti se skončením prvního jednání. Zatímco před novelou se mohli důkazy označovat až do vyhlášení prvního rozsudku, po novele je nutno je uplatnit se skončením prvního jednání. Z tohoto důvodu se civilní proces stal formálnějším s tím, že se méně dokazuje. V zásadě se tak dá říci, že každá koncentrace řízení je spojena s poučením soudu směřující k hmotnému právu. Je tak nutno zaměřit se na dva časové okamžiky a to jednak se skončením prvního jednání ve věci a podruhé s vyhlášením prvostupňového rozsudku. Přicházejí k jinému okamžiku řízení, a tím se od sebe liší. Dosavadní judikatura se tak týkala § 119a, občanského soudního řádu, nyní § 114c odst. 5 a § 118b odst. 1, občanského soudního řádu. Z tohoto důvod to nelze chápat jako sankci dopadající na účastníka řízení, jestliže včas neshromáždil všechny podklady, ale o nástroj k naplnění ústavního práva na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené době. Nemá tedy sloužit k omezení dokazování, ale k tomu, aby účastníci prokazovali skutečnosti ve svůj prospěch hned při první příležitosti, která se jim při prvním řízení naskytne.⁵⁸

⁵⁸ Viz. nález Ústavního soudu ČR č.j. IV. ÚS 13/2007 ze dne 5.11.2007 – zdroj: Svoboda K., Přehled judikatury. *Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2009, str. 57 - 58

5. Zahraniční úprava doručování v zemích EU

Vzhledem ke skutečnostem, že Slovenská právní úprava doručování v rámci civilního procesu vychází ze stejného původního zákona, tedy zákona č. 99/1963 Sb., je tedy porovnání našeho občanského soudního řádu a slovenské úpravy občianského súdneho poriadku zcela logickým krokem. Německá právní úprava pak byla vybrána z důvodu jisté inspirace českého zákonodárce v oblasti doručování.

5.1. Právní úprava doručování na Slovensku

Slovenská právní úprava v oblasti doručování je obsažena od § 45 do § 50a občianského súdneho poriadku, což se na první pohled zdá jako nepříliš obsáhlá materie upravující doručování. Stejně tak, jako je tomu u nás zná občiansky súdny poriadok způsoby doručování prakticky stejné jako jsou ty naše, kdy lze doručit písemnost soudem při jednání⁵⁹, či prostřednictvím soudního doručovatele. Dalším způsobem, který upravuje občiansky súdny poriadok je doručování prostřednictvím pošty. S výjimkou doručování do vlastních rukou pak lze zaslat písemnost elektronicky, ale i o tento způsob musí účastník řízení výslovně požádat. Fikce doručení pak nastává pátým dnem od odeslání zprávy tímto způsobem.

V případě doručování do vlastních rukou, kdy se nepodaří adresáta zastihnout je doručujícím orgánem zanecháno oznámení o opětovném doručení s určením dne a popřípadě hodiny. Pokud se ani opakovaně nepodaří adresátu předmětnou písemnost doručit je písemnost následně uložena u soudu a uplynutím sedmého dne je písemnost považována za doručenu. Poučení účastníka o tomto způsobu doručení pak plyne z § 49 odst. 1, občianského súdneho poriadku.

Úprava doručování ostatních písemností je pak upravena na stejném principu jako ta naše ovšem s rozdílem v počtu dnů, kdy nastává fikce doručení. Zatímco dle naší úpravy jde po novele o deset dní na Slovensku se pak jedná o dnů sedm.

⁵⁹ Kdy občiansky súdny poriadok výslovně uvádí v § 45 odst. 1 to, že soud si písemnost doručuje sám – „súd doručuje písomnosť sám“

5.2. Právní úprava doručování v Německu

Doručování písemností v Německu je upraveno kodexem „Zivilprozessordnung“ dále zde budeme používat zkratku ZPO. Doručování v rámci ZPO jsou věnovány § 166 a následující. Doručujícími orgány v Německu jsou pak především pošta nebo soudní doručovatel, kdy doručování prostřednictvím pošty je upraveno v tzv. Postgesetz neboli poštovním zákoně.

Vzhledem k tomu, že je německá právní úprava založena na myšlence, dle které je prioritou, aby se adresát seznámil s obsahem soudní písemnosti stává se tak soud detektivem ve smyslu naplnění povinnosti vypátrání skutečného místa jeho pobytu. Doručování na tzv. evidenční místo pobytu je pak další možností, ale tento způsob je zcela neefektivní.

Doručovat písemnosti pak může pošta přímo adresátovi a to prakticky kdekoli se jí ho podaří zastihnout a to společně s formulářem na kterém bude potvrzeno doručení. Pokud se nepodaří předmětnou písemnost doručit nastává možnost náhradního doručení. Ta je pak upravena § 178 ZPO. Oproti naší úpravě doručování je zde mnohem obsáhlejší množství možností, jak písemnost doručit. Jistou inspirací z německé právní úpravy, která se odrazila v té naší je institut vhození do schránky.

6. Zahraniční úprava zásady koncentrace řízení v zahraničních procesních předpisech zemích EU

Míra uplatnění zásady koncentrace řízení v zahraniční právní úpravě Slovenska mnou nebyla vybrána nijak náhodně. Především to bylo z toho důvodu, že právní úprava koncentrace řízení na Slovensku má jednotný základ právní úpravy civilního soudního řízení jako u nás a další možné možnosti porovnání jejího vývoje vzhledem k historickým skutečnostem, čím je myšlen především rozpad našeho společného státu. Anglickou úpravu jsem následně vybrala proto, že je od té naší odlišná ve svém systému, na kterém je právní řád postaven. I když postupem času byla zdá se možná vzorem pro tu naši.

6.1. Zásada koncentrace řízení ve slovenském civilním procesu

Hlavním pramenem civilního práva procesního na území Slovenska byl obdobně jako u nás zákon č. 99/1963 Zb.⁶⁰ Vzhledem k historickým právním skutečnostem a především pak rozdělením Československé republiky na Česko a Slovensko v roce 1989 bylo následně žádoucí provést korekci této právní úpravy civilního práva. Ta proběhla jednak u nás a jinak tomu nebylo ani u našich sousedů. Převážně z toho důvodu, že se v obou státech civilní proces modernizoval a docházelo tak k celé řadě novelizací. Česká republika pak vždy byla o krok kupředu oproti Slovenku, ovšem ne vždy s takovým precizním způsobem.

První novela, která do občianskeho súdneho poriadku uvedla ve větší míře prvky koncentrace řízení byl zákon č. 501/2001 Z.z.. Účastníci řízení zde mohli uvádět nové skutečnosti a důkazy pouze do vyhlášení usnesení, kterým se končilo dokazování, eventuelně do vyhlášení rozhodnutí ve věci samé. Z dalších novel je třeba zmínit zákon č. 353/3003 Z.z. , která zavedla institut kvalifikované výzvy. Jednou z nejvýznamnějších novelizací pak byla novelizace provedená zákonem č. 384/2008 Z.z, která byla nejvíce podobala naší právní úpravě, ovšem prakticky v ten samý okamžik se u nás přijala novelizace občanského soudního řádu zákonem č. 7/2009 Sb. . Ta pak zavedla do zákonem stanovených řízení zákonnou koncentrací

⁶⁰ Tj. občiansky súdny poriadok

rozhodných skutečností a důkazů k okamžiku skončení prvního jednání.⁶¹ Zatímco institut kvalifikované výzvy byl u nás zaveden již zákonem č. 30/2000 Sb., občanského soudního řádu u našich zahraničních sousedů tato změna přišla až o necelé tři roky později s novelizací zákonem č. 353/2003 Z.z.. Inspiraci měli oba státy stejnou, ovšem i tak se stalo to, že oba tyto instituty se v jednom zásadním prvku odlišují. Stejně jako v naší právní úpravě může soud využít kvalifikované výzvy za situace, že to vyžadují okolnosti případu a jeho povaha. V takovém případě je pak uloženo žalovanému, aby se k dané věci písemně vyjádřil a v případě, pokud by uplatněný nárok v celém rozsahu neuznal, tak aby uvedl na svoji obranu důkazy, připojil listiny v nichž se dovolává na rozhodující skutečnosti, aby tím dokázal svá tvrzení.⁶² Kvalifikovaná výzva se pak doručuje výhradně do vlastních rukou s vyloučením náhradního doručení. Novelou občianskeho súdneho poriadku provedenou zákonem č. 384/2008 Z.z. byla zavedena výjimka ze zákazu náhradního doručení kvalifikované výzvy a to v případě právnické osoby a podnikající fyzické osobě, kde se spor týkal jejich podnikatelské činnosti.⁶³ Cílem pak bylo obdobně jako u nás zefektivnění soudního řízení a zkrácení jeho délky. Zásadní rozdíl pak spočívá v následcích, které nastanou v případě, že by žalovaný nesplnil svoji povinnost uloženou mu na základě usnesení soudu. Pokud by se žalovaný na výzvu soudu ve stanovené lhůtě nevyjádřil a to bez vážného důvodu, může pak soud bez nařízení jednání rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, o čemž musí být účastník předem poučen. Rozdíl oproti české právní úpravě je ten, že ta v této situaci počítá s tím, že se vydá rozsudek pro uznání. Je zde pak na úvaze soudu, zda bude rozhodnuto rozsudkem pro zmeškání či zda bude nařízeno v dané věci další jednání.⁶⁴ Protože pokud soud dospěje k názoru, že žalobcem tvrzený skutkový stav je nesporný, soud rozsudek nevydává.⁶⁵ Právní úprava slovenské kvalifikované výzvy má tak oproti té naší jisté výhody.

⁶¹ Viz. § 118a občanského súdneho poriadku

⁶² Hamuláková, K. : *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*, Praha: Leges, 2010, str. 130 - 132

⁶³ Števček, M. , Ficová, S. a kol. : *Občiansky súdny poriadok, Komentár*, 1. vyd., Praha : C.H. Beck, 2009, str. 307

⁶⁴ Viz. Komentár občianskeho súdneho poriadku

⁶⁵ Podle § 153b odst. 3, občanského súdneho poriadku

Slovenská úprava je tak oproti té naší o něco benevolentnější a to především z jisté nepřesnosti či nejasnosti, kterou si sebou slovenská úprava nese. Je otázkou, zda k této situaci došlo náhodou v rámci postupných novelizací či zda to bylo promyšlené dopředu. Nedostatky jsou pak zjevné z jisté vzájemné neprovázanosti například s § 153b, občianskeho súdneho poriadku. Slovenská právní úprava je tak zaměřena od té naší v oblasti řešení konkrétních situací zaměřena spíše na činnost soudu z hlediska judikatury zatím co naše úprava sklouzává k přílišné kasuistice. Kromě kvalifikované výzvy nese občiansky súdny poriadok i další prvky koncentrace řízení, ty se ovšem nijak zvlášť neliší s naší právní úpravou, která platila do zavedení souhrnné novely u nás. Zákon č. 7/2009 Sb, občanský soudní řád tak posunul Českou republiku o další výrazný krok kupředu, především z důvodu zavedení mnohých koncentračních prvků.⁶⁶

6.2. Zásada koncentrace řízení v Anglii a Walesu

Právní úprava civilního soudního řízení v Anglii a Walesu je zakotvena kodexem „ The Civil Procedure Rules „, dále budeme používat zkratku CPR z roku 1998.⁶⁷ Většina pravidel upravených v CPR je pak doplněna o praktické návody či pokyny, jak by se mělo postupovat v konkrétních situacích. Obdobně jako je tomu u nás o komentář dotčené právní úpravy. CPR se oproti své předchozí úpravě lišil zejména jistou modernizací v civilním procesu. Zlepšení se odrazilo zejména na zjednodušení civilního řízení soudního z hlediska samotného průběhu řízení, snížení nákladů vynaložených soudem v rámci řízení a především větší zásah osoby soudce do průběhu samotného procesu v podobě aktivního řízení. Tím docházelo k jistému zrychlení řízení, což v konečné fázi je ten nejefektivnější přínos.⁶⁸

V první části CPR jsou obsaženy obecné zásady, tzv. overriding objectives, jejichž obsahem jsou základní cíle, kterých by mělo být v rámci civilního řízení soudního dosaženo. Na tyto zásady pak musí brát zřetel soudce a to především při

⁶⁶ Hamuláková, K. : *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*, Praha: Leges, 2010, str. 136 - 137

⁶⁷ Dostupné z internetových stránek Ministry of Justice - The Civil Procedure Rules [online] - <http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil> - [cit. 9.3.2014].

⁶⁸ Hamuláková, K. : *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*, Praha: Leges, 2010, str. 145 - 146

jejich aplikaci a interpretaci v praxi. Jde především o rovnost postavení účastníků, dodržení zásady hospodárnosti a zajištění rychlosti řízení s ohledem na povahu projednávaného sporu.

Jistou zajímavost anglické právní úpravy spatřuji v rozdělení z hlediska celkové hodnoty sporu, která má následně vliv na rychlost celého řízení. Tyto spory se tak vzhledem ke své velikosti celkové částky dělí na ve své podstatě na malé, střední a velké spory. U tzv. malých sporů jde čistě o rychlé a ne moc formální řízení. V případě tzv. středních sporů se pak přistupuje k použití nejrychlejší možné cesty a v případě tzv. velkých sporů se pak uplatňují přísnější pravidla, kde by jednání mělo být nařízeno do 30 týdnů od podání žalobního návrhu.

Příprava jednání je například založena na písemných úkonech protistran, kdy v části 16 CPR jsou upraveny jednak náležitost žalobního návrhu, ale i náležitosti odpovědi žalovaného na ni či následné vyjádření se žalobce. Tyto písemnosti pak mají za úkol sloužit soudu ke zjištění všech potřebných a podstatných skutečností. Vzhledem k precizní přípravě jednání činěné ve vysoké interakci soudu a účastníků řízení navzájem, kdy možnosti seznámení se s žalobou, vyjádření se k ní, následné odpovědi na vyjádření, čímž se dospěje k tomu, že jsou všechny strany řádně seznámeny s celým případem a jsou tedy v té situaci, že mohou zvážit zda je pro ně další jednání v podobě ústního jednání vůbec výhodné. Hlavním úkolem soudu pak je držet se myšlenky na spravedlivý proces, kdy nebude poškozena ani jedna z dotčených stran. Cílem shora uvedeného tak je urychlení soudního řízení vzhledem k tomu, že vybičováním stran k větší aktivitě by v následku mohlo přinést jisté zrychlení, čímž by se dostalo efektivity, která byla zamýšlena při tvorbě této právní úpravy.

V porovnání s anglickou úpravou si lze v té naší všimnout jisté nadbytečnosti v podobě přílišného zdůrazňování formalit. Anglická úprava tedy dokázala najít jistou harmonii s důrazem především na důkladnou přípravu jednání, díky níž lze dosáhnout vyřešení sporu ještě v rámci přípravy jednání, čímž se doba trvání celého sporu zkracuje na minimum.

7. Závěr

Jak už bylo zmíněno v této diplomové práci, právní úprava doručování získala od 1. července 2009 řadu převratných změn. Tyto změny pramení z výhrad a doporučení, jež vznášela odborná veřejnost vůči předchozí právní úpravě. Jednak bylo přistoupeno k celkovému zjednodušení a zefektivnění právní úpravy doručování, omezení rozsahu její normativní materie, sjednocení doručovacích postupů napříč právním řádem a především došlo k výrazné preferenci elektronické formy komunikace a k vyvážené změně práv a povinností adresátů zásilek, kteří na jedné straně získali nové komfortní způsoby doručování včetně širokých možností volby adresy pro doručování a pomocného institutu vhození do schránky, na druhé straně však musí přijmout vyšší odpovědnost za přijímání svých písemností od orgánů veřejné moci a musejí počítat s tím, že nastane jisté omezení důvodů pro možnost zpětného napadení účinnosti doručení.

I přes začáteční problémy s přechodem na nové typy obálek v soudním řízení a zahajování provozu datových schránek si myslím, že jde s ohledem na rozsah změn a počet dotčených subjektů o chyby především přirozené a případná vzniklá úskalí, která nic nemění na skutečnosti, že jde o změny vesměs nejen akceptované jako nezbytnost. Cílem novely bylo především odbřemenění a zrychlení práce soudů, důrazná elektronizace agend a zvýšení komfortu, a to nejen pro soudy, ale i pro účastníky.

Základem nového systému doručování je výrazné zjednodušení a harmonizace postupů pro doručování, zvýšení kvality či rozšíření možností volby pro účastníky řízení, za současného zavedení základních principů odpovědnosti adresátů za přebírání zásilek. Jak již bylo zmíněno dříve, souhrnná novela občanského soudního řádu kromě doručování veřejnou datovou sítí zavedla nová pravidla i pro doručování listinných zásilek. A nešlo jen o změnu kosmetickou. Jednalo se o komplexní reformu listinného doručování, která zcela zrušila všechna dosavadní ustanovení občanského soudního řádu o doručování a nahradila je novými. Kromě toho, že změnila zákonné pořadí způsobů doručování, zavedla i další novinky, které měly za úkol proces doručování zjednodušit a zrychlit.

Pevně doufám, že provedené změny se budou i nadále rozvíjet v rámci těch principů, na kterých byly založeny. Ústřední přirozeně právní myšlenkou doručování musí zůstat především fakt, že jde jen o způsob, jakým účastníky řízení seznámit s písemnostmi, nikoli o cíl právní úpravy jako takový. Záměrem našich zákonodárců tak jistě bylo, aby se prostřednictvím doručování zrychlil celý civilní proces, což by bylo ze všech hledisek efektivnější, ale ne vždy se to povedlo.

V situacích, kdy byla pošlapávána myšlenka na spravedlivý proces se na úkor kvality rozhodnutí hledělo spíše na kvantitu. Přetížené soudy se sice snažily pracovat rychle ale v závěru pak vyráběly zmetky. Ona se myšlenka zkoncentrování a tím i zefektivnění zdála zprvu zcela jasná, ale v praxi se ukázalo, že právní úprava není dostatečně srozumitelná a nepřinesla sebou to, co tvůrčí tým novely zamýšlel. Koncentrace není dodržována, spory se protahují a kýžená efektivita se tak zcela vytrácí.

Prioritou soudního řízení, která by jistě vedla k ještě větší efektivitě by měla být co nejdůkladnější příprava jednání, doprovázená vším, co k tomu patří. Dodržování rovnosti stran, férovost, prostor pro tvrzení i pro následné dokazování už v rámci přípravného jednání by jistě ušetřilo mnoho času. Vždyť soudce je tím, kdo řízení řídí. Ten, kdo v konečné fázi rozhoduje. Jistá právní jistota by pak nebyla jen vyjádřením nějakého stavu, ale stala by se naplněním myšlenky na spravedlivý proces.

Na souhrnné novele je vidět, že zavádění nových institutů není pro naše zákonodárce problémem, vždyť inspiraci lze najít v nejedné zahraniční úpravě. Je ovšem více než žádoucí, aby v našich podmínkách tyto případné změny dokázaly fungovat.

Resumé

The primary target of the theses is a focus on particular changes in concentration of proceedings and delivery in civil procedures. Secondary, I am going to try to analyze the speed of the amendment and its prospective efficiency. Last but not least, I would like to reach my target by evaluating the legislation in this area through a reflection on the extent of the acceleration of the trial thanks to the Act 7/2009 Coll., and if this improvement has been reached then I am going to analyze in what way this acceleration has made the judicial redress more effective.

The thesis called “Code No. 7/2009 Coll. and Speed of Trials“ is written up using the descriptive and comparative methods.

The first part deals with the efficiency of the trial in the history of its legislation. Here especially the history of delivery in civil procedures and concentration of proceedings and a part of the thesis is concentrated on the speed of the trial before and after the efficiency of the amendment. Further, I focus on the average speed of a trial and what can cause a big delay.

The second part of the thesis deals with delivery in civil procedures. Here I concentrate on the legal consequences of delivery in civil procedure, the system of services before and after the amendment and the comparison of the situation before and after the amendment in practice.

The third part of the thesis is focused on the concentration of proceedings and the preparatory hearings. Here the target is to compare the previous legislation with the current one and to explain the pros and contras of the concentration of proceedings introduced by the Code No. 7/2009 Coll.

In the last part of my thesis I mention the foreign legislation of services (Slovak Republic and Germany) and afterwards I describe the legislation in the area of the concentration of proceedings in the Slovak Republic and in the Great Britain.

Seznam použité literatury a pramenů:

Monografie:

- DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za.
Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.
- DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376.
Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 3343 s.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání.
Praha:
Linde Praha, a.s., 2008. 751 s.
- SMEJKAL, Vladimír. Datové schránky v právním řádu ČR. Praha: ABF, 2009.
176 s.
- BUDIŠ, Petr; HŘEBÍKOVÁ, Iva. Datové schránky. 1, vydání. Olomouc:
ANAG spol. s.r.o., 2010. 287 s.
- SVOBODA, Karel; SUK, Milan; ZEMAN, Pavel. Doručování v soudním řízení.
Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 272 s.
- SVOBODA, Karel. Přehled judikatury. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení. Praha: ASPI, a.s., 2009. 100 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta; BARTONÍČKOVÁ, Klára; KŘIVÁČKOVÁ, Jana; KOVÁŘOVÁ
KOCHOVÁ, Ingrid. Doručování v civilním soudním řízení. Praha: Leges, 2009.
144 s.
- HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v soudním řízení. Praha: Leges, 2010. 192 s.
- HENDRYCH, Dušan. a kol. Právnícký slovník, 3. podstatně rozšířené vydání, Praha: C.H. Beck, 2009. 1459 s.
- LAPÁČEK, Jiří. Jak na datovou schránku. 1. vydání, Brno: Computer Press, 2012. 197 s.

Články:

- BUREŠ, Jaroslav. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. Bulletin advokacie. 2009, 12, s. 27 – 32.
- JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. Právní rozhledy. 2008, 12, s. 427 – 434.
- JIRSA, Jaromír. Proč bychom se souhrnné novely báli? Bulletin advokacie. 2009, 6, s. 21 – 27.
- JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. Právní rozhledy. 2009, 6, s. 198 – 208.
- KORBEL, František; PRUDÍKOVÁ, Dana. Nové instituty a postupy při doručování listinných zásilek. Bulletin advokacie. 2010, 4, s. 15 – 22.
- MATEJKOVÁ, Adéla. Další pohled na občanský soudní řád po novele. Právní rádce. 2009, 8, s. 12 – 16.
- POSPÍŠIL, Michal. Novela občanského soudního řádu je účinná. Právní rádce. 2009, 7, s. 15 – 17.
- SMEJKAL, Vladimír. Datové schránky nastupují. Právní rádce. 2009, 7, s. 4 – 14.
- SMEJKAL, Vladimír. Datové schránky po roce. Právní rádce. 2010, 7, s. 4 – 13.
- SMOLÍK, Petr. Doručování ve světle posledních změn občanského soudního řádu. Právní fórum. 2009, 10, s. 424 – 436.
- SVOBODA, Karel. Neznámý pobyt adresáta - doručovat fikcí nebo opatrovníku?. Právní rozhledy. 2009, 14, s. 512 – 515.

- SVOBODA, Karel. Nový režim koncentrace v civilním sporu - z bláta do louže. Bulletin advokacie. 2009, 3, s. 22 – 23.
- SVOBODA, Karel. Souhrnná novela občanského soudního řádu - jak funguje v praxi. Právní fórum. 2009, 10, s. 436 – 439.
- ŠOLJAKOVÁ, Ivana. "Odbřemenila" skutečně novela doručování v civilním procesu soudy, nebo je naopak ještě více zatížila?. Právní rozhledy. 2010, 5, s. 177 – 180.
- VLK, Václav. Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. pokusem o opravu o. s. ř. Bulletin advokacie. 2009, 11, s. 39 – 43.
- WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. Právní rozhledy. 2008, 19, s. 706 – 711.
- WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. Právní fórum. 2009, 6, s. 226 – 231.
- ZOULÍK, František; DVOŘÁK, Bohumil. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. Právní fórum. 2009, 1, s. 1 – 5.

Internetové zdroje:

- http://www.justice.gov.uk/civil/procrules_fin/menus/rules.htm
- <http://www.datoveschranky.info/organ-verejne-moci/#1>
- http://www.datoveschranky.info/zivnostnik/#zrizeni_datove_schranky
- <http://www.datoveschranky.info/pravnicka-osoba/#zrizeni>
- www.beck-online.cz
- www.justice.cz

Seznam použitých právních předpisů:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další související předpisy
- Zákon č. 555/2004 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,

- ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon š. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony - včetně důvodové zprávy
- Zákon č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava československé socialistické republiky
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška MSp ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- Instrukce MSp ČR ze dne 3. 12. 2001 č. j. 505/2001 -Org, o vnitřním kancelářském řádu pro OS, KS a VS
- Instrukce MSp ČR ze dne 27.5.2009, č.j. 58/2009-OD-Org, která upravuje vzory obálek pro doručování písemností v občanském soudním řízení, vzory a výzvy a sdělení pro vyvěšení na úřední desce soudu a potvrzení o přijetí
- Zákon č. 99/1963 Z.z., občiansky súdny poriadok (Slovenský OSŘ)
- Zivilprozessordnung (Německý OSŘ)
- The Civil Procedure Rules (Anglický OSŘ)

Judikatura:

- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č.j. 5 Cmo 180/1998 ze dne 23.4.1998
- nález Ústavního soudu ČR č.j. III. ÚS 3896/13 – 1 ze dne 30.1.2014
- nález Ústavního soudu ČR č.j. IV. ÚS 13/2007 ze dne 5.11.2007
- usnesení Nejvyššího soudu č.j. 21 Cdo 370/2002 ze dne 15.10.2002